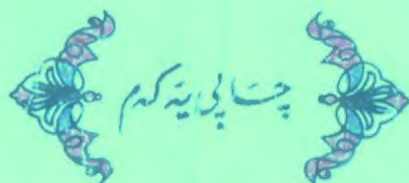

منتدی اقرأ الثقافی

للکتاب (کوردی - عربی - فارسی)

www.iqra.ahlamontada.com

پسچ پایہ کافی نیلام

ناشر : محمدی سقز

منتدی اقرأ الثقافی

WWW.IQRA.AHLAMONTADA.COM

لیتوگرافی و چاپ : تابش

نام کتاب : پیدمچ پایه کانی قہ-لام

تیراژ : ۳۰۰۰ جلد

قباستان-: ۶۹

ناشر : محمدی سقز

لینوگرافی و چاپ : تابش تبریز

(نہاد مہمہ انہی)

پسج پایہ کافی نیلام

چاپی نیہ کم

عبدالعزیز چارہ زانی

دایناوہ

(نہاد مہمہ انہی)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به ناوی خواى به خشندهى میهربان

سوپاس و ستایش هر بوخواى پهروهردگاره و به هزاران
دروود یته خواره وه بوسه گیانی پاکی پیغمهری خوا و بو
سهر گیانی یارو یاوه رو شوین که وتوه کانی هتا هتا به ..

سوره

فهرموده به کی پیغمهری خوا « دروودی له سهری » به ناو
موسلمانان کانا بلا بوته وه و شورتنی په یا کرده به راده په که به ده گمن
ری نه که وی ماموستا نایی به کان همو جارئ له کانی ناموزگاری نایی دا
نه هیئن و باسی نه کن ، وه به شی زوری نه خوینده واره گانش نه یزانو
په وانیان کرده ، وه فهرموده که یش به فهرموده ی (ارکان) بهش و
پایه کانی نیسلام نه ناسری ، وه به زور واته له پیغمهر وه گیراوه ته وه
که نه مه به کیکیان و بوخاری و موسلم دهریان هتاوه و گیراویانه ته وه
که پیغمهری خوا « دروودی له سهری » فهرموویه :

(بنی الاسلام علی خمس : شهادة أن لا إله إلا الله وأن محمداً رسول

الله وإقامة الصلاة ، وإيتاء الزكاة ، وصوم رمضان ، وحج البيت من استطاع إليه سبيلا . واته ئسلام دارپژراوه له سهر پېنج پاڼه : شايه تی دان که ښځه له خوا کس شایانی پهرستن نه و محمد ږه وانه کراوی خواږه وه کړدني نو پژو زه کات دان و پژو وکرتن و حجاج کړدنه نو که س— تي توانای بي .

نهم فهرمووده شیرينه — وه کو خوي ئهلی — به کورتی ئسلام و پاڼه کانی ئسلامي تيا دانراوه ، وه ماناو مه به ستيکی زؤرو به لښاوی هه ڼه ، وه ئستا نه به نوسراو وه نه به وتار نهم ديوه و نهم يستوه کهس به دريژی دهمی بؤ کوتايی وکاکله و نه ښه کانی خستته ږوو له سهری پژيشتي ، وه نه مه یش زؤر به پټويست نه زانم هه تا زؤر له موسلمانانگان وانه زانن : که ئه گهر نهم پښه يا هه نديکيان هه روه ها به ساده يی و به ديمهن و به ږوت و قوتی به جی ئين ئيتر به ته واوی ئسلامه تي يان به جی هيناوه و ده رگا کانی به هه شتيان له سه رخويان کړدوه ته وه و له هه ر کاهه وه بيا نه وي ئه چته به هه شته وه و ده رگا کانی دؤزه خيان له سه رخويان داخستوه ، وه پټويستيان گيژراوه له سهر خواي گه وره و په روه ردگار که له هه ر دوو جيهانا سه ربه رزيان بکا و پژگاريان بکات ، وه ئيتر له به را بهری ئاينه وه هيچيان به سه روه نه ماوه . خو بټي گومان نه مه یش زؤر هه له ڼه و له راستي ڼه وه دووره .

اھەر ئەمە - پشت بەخوای میروبان - ئەمە وئی ھەندێ ناسی
 لی بیکەم ، وە بە پێی توانام رافەیی بیکەم [۱] ، خو ئەگەر نەیش توانم
 بیکەمە بێک و قولایی بە کەس ئەوە نەدە دەرنە بێم کە بەو شیۆ و سادە
 رەنگی بە ئیسلام تەواوانایی ، وە ئیسلام زۆر لەو بەرزتر و گەورەتر و
 فراوانترە .

چۆن وانە ؟ خو ئیسلام بە کەم بێو باوەر « مبدأ » ە لە جیهانا
 وە تاقە بەرنامە بە کەس ئەو تۆیە کە ئەتوانی بە خوێش و ئاسایش و بەختیاری
 بەو مەرووف - بە ھەموو بەشەکانیوە - بە پێی بەرپۆ و ھەموو ئیش و
 کارەکانی بو جێ بە جێ بکات بە پێی کەم و کوری یا تێک چوون و شیواوی
 بە لکو لە چوار چۆی بڕایەتی و دوستانەتی یا شان بە شانێ کاروباری ئەو
 جیهانی ، ئیش و کاری ئەم جیهانەیشی بو تێک بخات . « وما أرسلناک
 إلا کافۃ للناس » [۲] : یانی تۆمان ناردوووە بۆ ھەموو مەرووفی بە پیغەمەری
 « وأرسلناک للناس رسولاً » [۳] : یانی تۆمان ناردوووە کە پیغەمەری
 ھەموو مەرووفیک بێ . « إن الدین عند الله الاسلام » [۴] : یانی ئایین و
 بەرنامە بە لای خواوە ھەر ئیسلامە و بەس . « ومن یتبع غیر الاسلام دیناً
 فلن یقبل منه » [۵] : یانی ھەر کەسێ یتجگە لە ئیسلام ھەر بەرنامە بە کەسێ تر

(۱) رافە : شەرح . (۲) البأ ۲۸ . (۳) المائدة . (۴) آل عمران ۱۹ .

(۵) آل عمران ۸۵ .

بوخوی دابی یا شوی بکهوی لی وه رناگیری .

وه دیسان نه وه مو ثایت و فرمودانهی باسی حوکم و فرمان
ره وایی و حدود و باسی یاساو پرژیم و نهریت و باسی کوهمه لایه تی و
نابووری و پامیاری و باسی په یوه ندی و رابه دهسته گانی مروقه کان و
باسی جهنگ و هه راو ناشتی و په یمان و باسی زانیاری و خوینده واری و
.. هتد نه کهن چۆن نه بی نه مانه له نیسلام نه بن و نیسلام نه مانه
تیا نه ییت ؟ یا که سې گوی نه دات به مانه نه بی هه لویستی له نیسلاما
چۆن بی ؟

بی گومان نه و باوه په راست نه ، خو نیسلام بریته له وهی
که وای پیغه مهر له لای خوی په روه ردکاره وه هیناویسته تی وه نه مانیش
کاکلهی نیسلامن به مانایه .

فرموده که دوو روی هیه :

نه توانین به دوو چۆر مانای نه و فرموده یه لیک بدهینه وه :
به کهم : مه بهست به وه که نیسلام نه م پینجه یه وه کو له فرموده یه کا به
- یا له سهر نه م پینجه داریژراوه - وه کو له فرموده کهی بهر ده سمانایه -
نه مه یه نیسلام نه مانه زۆر به گرننگ سهر نه کا وه هه تا نه وه نده گرننگ
نه لی ته وای نیسلامه تی نه مانن ، چونکه نه مانه زۆر گوره ن وه پیوستی

سەر شانی هه‌موو موسلمانێکن به‌ مهرجێ توانایی یێ .
 وێنهی ئه‌مه‌ زۆره‌ له‌ فهرمووده‌ وه‌له‌ ئایه‌ تیشا-موسلم و بوخاری
 ریاویه‌ تیان کردوو له‌ نه‌بو هریره‌ « خوا لیان رازی یێ » ~~که~~
 پێغه‌مه‌ر « دروودی له‌ سهر یێ » فهرموویه‌ : « که ئیمان و باوه‌ر
 هه‌فتاو نه‌وه‌نده‌ - یان شه‌ست و نه‌وه‌نده‌ - به‌شی هه‌یه‌ : گه‌وره‌ که‌یان
 « لا إله إلا الله » یه‌ ، وه‌ بچو که‌ که‌یان لا بردنی خراپه‌یه‌ له‌ رێی
 مه‌ردما وه‌ شه‌رم به‌شیکه‌ له‌ باوه‌ر . »

ده‌ی دیاره‌ مه‌ به‌ست به‌مه‌ لقو پۆپ و سووده‌ گانی باوه‌ر ره‌ نه‌گیا
 خو و باوه‌ که‌ باوه‌ر خوێ شه‌ش به‌شی هه‌یه‌ . وه‌له‌ هه‌ندی
 فهرمووده‌ دا ئیسلام نه‌گات به‌ چهند به‌شه‌وه‌ وه‌ ~~کو~~ باوه‌ر له‌م
 فهرمووده‌ دا .

دووهم : نه‌یێ به‌ جوړی له‌م فهرمووده‌ بدوین ~~که~~ هه‌موو
 به‌شه‌ گانی ئیسلام که‌ پێغه‌مه‌ر له‌ لای خواوه‌ هیناویه‌تی ییگێزپه‌نه‌وه
 به‌ هه‌موو پارچه‌و به‌شه‌ گانی به‌وه‌ به‌ ووردو درشتی به‌وه‌ ، وه‌ پشت به
 خوای گه‌وره‌ له‌ باسه‌ که‌ دا پوڕۆشی بۆت ده‌ر نه‌ که‌وی .

پایه‌ی یه‌که‌م له نیسلاما

شایه‌تمان

فهرموده‌که‌ی پیغه‌مهری خوا « دروودی له‌سهریی » بۆ‌یه‌که‌م پایه‌ی نیسلام شایه‌تمان : « أشهد أن لا إله إلا الله وأشهد أن محمداً رسول الله » ی داناوه . بۆ‌تعووی له‌مانای ئەم پایه‌ی یه‌که‌می نیسلامی‌یه‌تی‌بگه‌ین ئەبێ‌مانای یه‌که‌ی ووشه‌کانی وه‌مانای پرسته‌که به‌ووردی لیک بدینه‌وه :

مانای ووشه‌کان : « أشهد » یانی شایه‌تی ئەده‌م ، واته‌له‌م ووتیه‌ما دڵ‌و‌زوبانم وه‌کو‌یه‌که‌و دڵ‌و‌ده‌روونم پره‌ له‌ باوه‌ر به‌پراستی واته‌که‌م نه‌ک به‌ده‌م یی‌لیم‌و دلم باوه‌زی به‌جو‌زی‌تری . « إله » ئەم ووشه‌یه‌ له‌ کاتی هاتی قورئانا بۆ‌سهر محمد « دروودی له‌سهریی » له‌زوبانی عه‌ره‌به‌کانا به‌چهند مانایه‌ک به‌کار نه‌هێزا وه‌نیسلام ئەم مانایانه‌ی - هه‌موویان - پری به‌سهر خوادا وه‌ته‌وانه‌ی « إله » یان به‌هه‌رکام له‌وانه‌ بۆ‌غیری خوا دانه‌نا قورئان به‌بت په‌رست و هاوه‌ل « شریک » بۆ‌خوا دانه‌ری دانه‌نان .

ئەو مانايانە :

۱- پشتیوان و کۆمەك و بەھاوارەووە ھاتوو لە كانی تەنگ و چەلم و پێگیرانا « واتخذوا من دون الله آلهة ليكونوا لهم عزا » [۱] بانی ییجگەلە خوا چەند خواپەکیان بۆ خۆیان داناووە تا بێنە کۆمەك و پشتیوانیان « واتخذوا من دون الله آلهة لعلهم ينصرون » [۲] ییجگەلە خوا چەند خواپەکیان بۆ خۆیان داناووە بۆ ئەوێ بھمویانەووە سەرکەوون و زال بین .

۲- شفاعت خوازو تەکاگەر بە شیوەیەك كە دەستەلاتیکێ ئەوتوی لە گەلابی نەتوانری تەكاگەنی لی وەرئەگیرێ ، وەبتوانی مەبەستەكەى خوی بەجێی و سوود بە شۆین كەوتوووەكانی بگەینێ « أأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يَرِدْنا الرِّحْمٰنُ بِضُرٍّ لَا تَغْنِي عَنِ شِفَاعَتِهِمْ شَيْئًا وَلَا يَنْقُذُون » [۳] ئایا ییجگەلە خوا چەند خواپەکیان تر بۆخۆم دا بێنم كە ئەگەر خۆی مەرەبان یەوێ زیانم پێ بگەینێ تەكاگەردنی ئەوان هیچ سووودم پێ ناگەینێ و رزگارم ناكات .

« والذين اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِيمَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ » [۴] واتە ئەوانەى ییجگەلە خوا چەند گەورەپەکیان داناووە ئەلێ بۆ ئەو ئەیان پەرستین

---

(۱) مريم ۸۱ . (۲) يس ۸۴ . (۳) يس ۳۳ . (۴) الزمر ۳ .

له خواوه نزيكمان نه كه نه وه ، خوا حوكم نه كات له ناويانا له وشته ی
 تيايانا پريكن « ويمبدون من دون الله مالا يضرهم ولا ينفعهم ويقولون
 هؤلاء شفعاؤنا عند الله ۱ » يانی بيجگه له خوا شتی وا نه پهرستن
 نزيانيان لي نه دهن و نه كه لكيان پي نه گه به نن و نه لين : نه وانه تكارمان
 له لای خوا .

۳- زبان به خش و سامناك و خاوهن ده ستلاّت به سر هر كه سا
 لي پر نه نجيّن و بتوانن نازاري بدهن و توشي بكن « وقال الله لا تتخذوا
 الهين اثنين انما هو اله واحد فاي اي فارهيون ۲ » خوا نه فهرموي : دوو
 خوا مه گرن خوا هر به كه و نايي به دوو وه هر له من بترسن « ولا
 اخاف ما تشركون به ولا ان يشاء الله ۳ » من ناترسم له وه ي نه ي
 كه ن به هاو هل بو خوا كه زيانم پي بگه به ني مه گرن خوا مه يلي بي « ان
 نقول الا اعتراك بعض الهتنا بسوء ۴ » نيمه نه لين : نه ترسين هه ندي
 له خوا كانمان تووشي ناخوشيت بكات .

۴- دانهری شهر بعت و نهریت و ياساو بهرنامه و پروگرام بو
 زبان و بو کاروباری خه لکی . « إتخذوا أحبارهم ورهبانهم أرباباً من
 دون الله والمسيح ابن مريم وما أمروا الا ليعبدوا إلهاً واحداً لا إله الا هو » .
 [۵] : يانی گاواره کان زاناو روهبانه کانيان کردووه به خواي خويان

(۱) يونس ۱۸ . (۲) النحل ۵۱ . (۳) الانعام ۸۰ . (۴) هود ۵۴ . (۵) التوبة ۳۱

بيجگه له خواو عيسای کورې مریم ، وهه رمانیان پې دراوه که هه ر
ته نها خوايه که بيه رستن وبيجگه له و خوايه کی تر نه . « وَكَذَّبُوا
لَكثير من المشرکين قتل اولادهم شرکاؤهم » ۱ . : يانی زور له شريك و
هاوه ل دانه ره کان نه و هاوه لانه ی بو خويان دانا بو ، منال و پوله
کوشتي خويان بو به جوان دانا بوون . « أم لهم شرکاء شرعوا لهم من الدين
مالم يأذن به الله » ۲ ؟ . واته : نایا هاوه ل وایان هه به که بتواني له نایسا
شرع و قانونی وایان بو دايي که خوارې نه دايي ؟ .

۵- شوي که وتوو له گه لا روښتوو هه رچوني يه وي . « أرايت
من اتخذ الله هواه » ۳ : يانی نایا نه وانه نه يني که هه و او ناره زوی
خويان کردوو به خواي خويان . واته هه ر شويي ناره زوويان نه که ون
وه ووشه ی « رسول » يانی نير راو و فورستاده و نيشی گرنگ پې سپړاو
به مه رجی له گه باندنی په يامه که يا راست و نه مين و بې خيانه ت بې .

مانای شايه تمان :

له لیک دانه وهی پيشه وه دهر که وت که مانای شايه تمان نه مه به :
شايه تی نه دم : به دم نه ليم و دل م پر له باوهر که بيجگه له خواي
په روه ردگار هيج کس و هيج شتي کي تر خوانيه ، واته پشتيران و

(۱) الانعام ۱۳۷ . (۲) الشوری ۲۱ . (۳) الفرقان ۴۳ .

کوئمهك و به‌هاوارده‌وه هاتوو په‌رستراوو خاوه‌نی ده‌سه‌لات به‌سه‌ر
 زیان یا که‌لکاو تکاکهر له‌گه‌ل ده‌سه‌لاتی به‌جی هینا ناو دانه‌ری
 شریعت و یاساو به‌رنامه و پرۆگرام و شوین که‌وتوی راسته‌قینه له‌هممو
 روویه‌که‌وه ههر ته‌نیا خوای تاك و ته‌نیا به‌هه‌مانه ههر بو‌خوا ههن و
 به‌س، و **محمد** ره‌وانه‌کرای خواجه به‌په‌یامه‌که‌به‌وه و ههرچی فهرمووه
 له‌خواوه‌به‌و به‌س، و همن ههر له‌وه‌وه نایین و به‌رنامه وهرئه‌گرم .

وه‌به‌ ووردبوونه‌وه و سه‌رنج‌دان له‌قورئانی پیروژ بو‌مان ده‌رنه‌که‌وی
 که‌خوای گه‌وره له‌باسی ئیسات کردنی خوایه‌تی خو‌یا و له‌به‌درۆ
 خسته‌وه‌ی نه‌و کافرا‌ه‌ی بیان به‌خوا دانه‌نا له‌م باسه‌دا چه‌ند
 کرده‌وه‌یهك نه‌کا به‌به‌لگه‌ له‌سه‌ر خوایه‌تی خو‌ی وه‌کافره‌کانی پی‌ده‌م
 کوت نه‌کا ، نه‌مه‌یش وانه‌گه‌یه‌نی که‌نه‌و جو‌ره کرده‌وانه ههر بو‌خوا
 ههن و نایی بدرین به‌شانی که‌سی‌ترا ، ههرکه‌سی نه‌مانه بو‌غه‌یری خوا
 دایی نه‌وه‌کافره‌و شریك و هاوه‌لی بو‌خوا داناوه .

نه‌وانه‌یش وه‌کو په‌رستراوی : « وهو الذي في السماء إله وفي
 الأرض إله ١ » خوا نه‌وه‌یه که‌له ئاسمانا په‌رستراو وه‌له‌زه‌وی‌دا په‌رستراوه
 وه‌په‌روه‌رش کردن و پی‌گه‌یاندن « الحمد لله رب العالمين ٢ » سو‌پاس
 ههر بو‌خوا به‌که‌ په‌روه‌رش که‌رو پی‌گه‌یه‌نه‌ری ههموو جو‌ره‌کانی

گفتی به . وه دروست کردن « أفس يخلق كمن لا يخلق أفلا تذكرون ۱ »
 یانی نایا نهوهی دروست که ربی وه کو نهوهیه نهتوانی دروست بکا ؟
 نایا بیر ناکه نهوه ؟ وه رزق و رزوی دان و نیعمت پی به خشین « یا ایها
 الناس اذكروا نعمة الله علیکم هل من خالق غیر الله یرزقکم من السماء
 والأرض لا إله إلا هو فأنی تؤفکون ۲ » . نهی مرؤفه کان بیر که نهوه
 له لازو نیعمه ته کانی خوا به سه رتانه وه نایا بیجکه له خوا دروست
 که ربیکی تر ههیه که رزق و رزویتان بداتی له تاسمان و له زهوی دا ؟
 بیجکه لهو خوابه کی تر نه له کوئی نهو درو یانه ربیک نهخن ؟ (قل
 أرأیتم إن أخذ الله سمعکم وأبصارکم وختم علی قلوبکم من إله غیر الله
 یأتبکم به ۳) یانی : بلی نایا : نهینن نه کهر خوا گوئی و چاوتان لی
 وه ربگریته وه وه موّر بئی به سه ر دلتانا بیجکه له خوا کی خوانانه وه
 نه مانه نان بو دبیت ؟ یا وه کو هینان و گیرانی شهوو رۆزو تاریکی و
 پروناکی و دروست کردنی تاسمانه کان و زهوی و ربیک خستنی شهو رۆزو
 دروست کردنی ژیر بار خستنی رۆزو مانگ و نه ستیزه کان ، یا وه کو
 دروست کردنی ناده میزادو هه موو جوړه گیان له بهرو پی گیانیکی زه مینی
 وه هوایی و ناوی و ربیک خستنی به گویره ی پروگرامیکی نهوتو که هه موو
 زامابه کی تایه تی نایا سه رسامه . وه هینان و گیرانی هه ورو باو ریزانی

به فرو باران ، یا وه کو رښک خستی شریعت و یاساو رژیم و بهرنامه ی
 گیتی به شیوه یه کی پر سوودو ناوړه ، یا وه کو مراندن و زیندو کرده وه
 یا وه کو ناگاداری و یستن و یینن و زانین و . . . هتد .

وه به لگه ی نه مانه له قورثان و فهرمووده دا نه وه نده زوره پیوستی
 به باس کردن نه ، یا وه کو حوکم و فرمان و فرمان پړه وایی و کار
 به ده ستی (إن الحکم إلا لله امر ألا تعبدوا إلا إياه ذلك الدین
 القيم ۱) یانی بیجگه له خوای گه وړه حوکم و فرمان پړه وایی بو
 که سوتر نه و نابی خوا فهرماتی دا وه که هر تنها نه و پهرستین (یانی
 شوین حوکمی نه و بکه وند و بهس) نه مه که حوکم هر بو خوا بی ثانی
 راسته قینه به .

(أفحكم الجاهلية بیفون ومن أحسن من الله حکماً لقوم
 یوقنون ۲) ؟ یانی ثایا حوکمی نه فامیتی یان نه وئی ؟ ثایا نه بی حوکم
 و فهرمانی کئی له هینی خوا جوانتر بی نه گهر راست نه کهن موسلمانن
 و باوه پریان نه یه ؟ بی گومان هینی کس ناگاته هینی خوای گه وړه و
 پړه و ردگار چ جای جوانتری .

[ألم تر إلى الذين یزعمون أنهم آمنوا بما أنزل إليك وما أنزل
 من قبلك یریدون أن یستحاكموا إلى الطاغوت وقد أمروا أن یکفروا

به ۱] واته ئایا سهیری نهوانه ناکهی که واپشان نهدهن باوه‌ریان
هیناوه بهر قورئانهی بۆ توها تووه به کتیه پیشووه گایش که چی نه‌یا نه‌وی
بچه ژیر حوکم و فرمانی (طاغوت) ۲ وه‌دا وایان لی‌کراوه باوه‌ریان
پئی نه‌بی و نه‌چه ژیر فرمانی به‌وه .

وه‌له دواى نهمه نه‌فرموی : (فلا وربك لا يؤمنون حتى
يحكموك فيما شجر بينهم ثم لا يجدوا في انفسهم حرجاً مما قضيت
ويسلموا تسليماً ۳) یانی نه‌وا نه‌یه ، به‌خوای تو قه‌سم نه‌ی (محمد)
موسلمان نین هه‌تا وایان لی‌ته‌یه که تو بکه‌ن به‌حاکم و کار به‌ده‌ست
له‌نیش و کاره‌کانیا نا وه‌که توش حوکمت بۆ ده‌رکردن دلایان هه‌چی
تیا نه‌مینی و به‌ته‌واوی گه‌ردیان که‌چ بکه‌ن ، وه‌هزاران شتی تری له‌م
وینه‌یه . خوای گه‌وره نه‌مانه نه‌کا به‌به‌لگه‌و بورهان له‌سه‌ر خوا به‌تی
خوی به‌ته‌نیا ، وه‌ره‌دی خوا به‌تی هه‌موو که‌سی یاشتیکی تریان پئی
نه‌کانه‌وه ناشکرایه نه‌بی نهم جو‌ره شتانه وه‌سه‌فی خاص و تاییه‌تی خوابن
وه‌بیجگه‌له‌خوا نه‌مانه بۆ هه‌چ که‌س یا هه‌چ شتیکی تر نه‌بن . وه‌دیان
ناشکرایه هه‌ر که‌س هه‌رچی به‌له‌مانه بۆ غه‌یری خوا داینی نه‌وه نه‌و

---

(۱) النساء ۶۰ . ۲) طاغوت : ووشه‌یه که به‌کار نه‌هێنه‌ی بۆ هه‌مو شوین که‌و

نو و به‌ر - ترا و بیک بیجگه‌له‌خوا ، نیت مرووف بئی یا هه‌ر شتیکی تر .

(۳) النساء ۶۵ .

غەبرەى بە خوا داناوۋە شەرىك ۋاۋەلى بۆ خوا داناوۋە موسلمان
 بىلەن مەزاران نوپۇز ۋاۋەلى پەرسىنى تىرى ھەيى، ۋە ئەو ھەزارە سەرى
 لى تىك چۈۋە گۈرايە .

كەۋاتە ھەر كەسى داۋاي پىشۋانى ۋ كۆمەكى لە ھەر كەسى
 بىجگەلە خوا بكا ، يالە كاتى پىگىرانيا ھاۋار لە ھەر كەس بكاۋ بە
 نەماي پى كەلك ۋ سوۋد يا بترسى زەرەرۋ زىانى پى بگەيەنى ، يا باۋەرى
 بە پراستى شەرع ۋ قانون ياساى ھەر كەسى يا ھەرچى بى ، يا شوپى
 بەرنامە ۋ پىرۋگرامى ھەر كەسى يا ھەر لايەك بگەۋى ، يا پازى پى بە
 حوكم ۋ فەرمان پەۋايى ھەر كەسى كە بە پى ياساۋ دەستۋورى
 نىسلام نەجوۋىتەۋە ، ياۋا بزانى رىزق ۋ رۆزى يا بەرزى نىزى ياسامان ۋ
 منال يالەش ساغى ۋ نەمەن درىۋى ۋ.. ھتد . لە ھەر كەسەۋە بىيى ،
 ياۋا بزانى فلانە كەس غەيب زانە ھاۋارى لى بكا بە ھاۋارىۋە دىت
 ۋ تاگى لى يەنى ۋە دىت بە دەنگى يەۋە ، يا شوپى كەۋتى تەۋاۋى بۆ
 ھەر شىنى يا ھەر كەسىكى تىرى - بىجگەلە خواۋ لە ئاينە كەى - يا ئامانچى
 لە زىانيا ھەر پىك ھىنان يا خىزمەت كەردنى ھەر شىكى تىرى .

ھەر كەسى بەم پى يەى سەرەۋە پى ئەۋە بت پەرسى ۋ موشرىكە
 ۋ ھاۋەلى بۆ خواى ناك ۋ تەنبا داناۋە ئەۋە كافرەۋ باۋەرى بە خوا
 دانە مەزاراۋە با بە مەزاران پەرسىنى جۆر بە جۆرى پى ۋ خۆى بە ھاۋەلى

هاومالی نه بو به کړو عومړو عوسمانو عهلیش بزائی . و
 به لأم مړوځي موسلمانې راسته قینه هره به تنیا خوا نه ناسی و پال
 به خواوه نه دا و همموو شتیکی هر له ووه نه یی و چاوه پروان نه کات
 وه هر له و نه ترسی و همیشه چاودیری نه کاو ناگای لی نه تی .

مړوځي موسلمان که ووتی « لا إله إلا الله » مه به سستی نه ویه
 په رستراوو شوین که ووتی راسته قینه هرخوایه و بهس ، وه همموو نه و
 شتانه ی قورنات و فرموده کړدونی به خه سالیس و وه سفی تایه تی بو
 خوا ی گه وره همموویان هر بو خوا دانه تی و نایان دا به شانی که سی ترا
 وه هرچی لمة لا بدا به کوفرو پئی نایینی دانه تی .

وه که ووتی « أشهد أن محمداً رسول الله » باوه رپی وایه که محمد
 پیغه مړو په وانه کراوی خوایه و خوا ی گه وره له ناو مړو فکانا هلی
 بزارد ووه باری په یام و پیغه مړی د او به سر یاو نه ویش به نه مینی و
 راستی و به یی خیانت گه یاندو ویه تی به مہردوما ، وه پیغه مړ نویتہری
 خوا بووه له سر زه وی داو په پړه وی نه و په پړه وی خوایه « من
 قطع الرسول فقد اطاع الله » هر کسی په پړه وی پیغه مړ بکا نه و
 په پړه وی خوا ی کړد ووه .

که پرانه ویههک بۆ سهه مانای شایه تمان :

ووتمان بهشی به که می شایه تمان بریقیه له تاك و ته نیایی خوا له
هموو کارو باریکا و نههم ته نیایی بهی له سی مهیدانی گرنگا نه دره و شیتوه:
۱- له مهیدانی باوهی [العقیده] دا « والهکم إله واحد لا إله
الا هو الرحمن الرحیم ۱ » واته خوی نیوه ته نیا بهک خوا به و بیجکه
لهو خوا به کی تر نه و نهو خوا به به خشنده و میهربانه « وقال الله لا
تتخذوا إلهین إثنین إنما هو إله واحد فایای فارهبون ۲ » یانی خوا
نه فهرموی : دوو خوا مهگرن خوا هه ته نیایه و لهو زیاتر خوا به کی
تر نه و هه له من بترسن .

۲- له مهیدانی په رستن و په رستنا « قل ان صلاتی ونسکی وحیای
و عمتی لله رب العالمین لا شریک له وبذلك أمرت وأنا اول المسلمین ۳ »
واته تهی پیغه هه بلی نویژ کردنم و په رسته کانی ترم و و مردنم و زیانم
هه بۆ خوا به که په روه رش کمری هموو به شه کانی گیتی به نهو خوا به
هاوه لو هاو کاری نهو ناوه هام فهران یا دراوه و همن به کهم
موسلمانم .

۳- له مهیدانی شه ریعهت و بهرنامه دا : بهنده ی پراښته خوا

---

(۱) البقرة ۱۶۳ . (۲) النحل ۵۱ . (۳) الانعام ۱۶۲ .

نهو هاوئل و هاو کاري بو خوا داناوه نهو که سهی شهریهت و قانون
 و برنامه و پروگرام له یه کیتکی ترهوه - ییجگه له خوا - وهر بگری یا
 له غیری نهو پینگهوه وهری بگری که خوا بو ی ناردوین که بریتیه
 له ئیسلام و پیغه مری ئیسلام - وه کو بهشی دووه می شایه تمان نهی
 که به نی « أم لهم شرکاء شرعوا لهم من الدین ما لم یأذن به الله ۱ » .
 « وما آتاکم الرسول فخذوه وما نهاکم عنه فانتهوا ۲ » . واته : نهو ی
 که پیغه مری دانی و بو ی دانان وهری بگری و نهو یش گیرانی به وه لی
 لی بگری نهوه « عه دی کو پی حاتمی تهی تمگیر پته وه نه لی : هاتمه خرمه تی
 پیغه مری خوا (د) وه نهو کاته گاوریوم ، نهو یش نم نایه تهی خوینده وه
 « اتخذوا أجارهم و رهبانهم أرباباً من دون الله ۳ » . منیش و وتم : کوا ؟
 چون نهوان زاناو روهانیان به خوا نهزان ؟ . فرمیوی : « نهوانه
 حه لالیان بو حرام و حرامیان بو حلال نه کمنو تمعانش پی ی رازین
 نمه به به خوا دانانان » واته : شمرع و قانون و برنامه دانان تهها بو
 خوا به ، وه هرکس نمه ی کرد خوئی کردووه به خوا وه شوین .
 که وتووه کانیشی هاوئل دانرو کفرن .

له هر شوینیکا به کیه تی و ته نیایی خوا لهم سی ۳ مهیدانه دا هاته جی

نه وه کومه لى موسلمان پيک هاتووه ، وه له هه رکويه کا تمم سيانه يا هندی لم سيانه نه هاته جي نه وه ئيسلامه تی نه ، چونکه پايه ی به که می ئيسلام که شايه تمانه به جي نه هاتووه .

کومه لى موسلمان په يانايى هه تا تا قمى خه لك هه ل نه سن که به نديا به تی راسته قينه بو خواي تاك و ته نيا دابمه زرين لم سى ۳ مه يدا نه دا وه کو ووتمان ، نه جا ده ست بکه ن به پيک خستي ژيانيان له سر هم بناغی به نديا به تی راستي به بو خواى ته نيا ، وه باوه پر و پرستن و ياسايان پاك بکه نه وه له غه يری خوا .

تا له م کانه دا کومه لى موسلمان په يدا نه بى ، وه نه و وولاتيه وولاتى ئيسلام ، به لام پيش نه مه نه کومه لى ئيسلاميه ، وه نه و وولاتيش ئيسلاميه وه پيوسته به م پي به کومه لى ئيسلامي دروست بيته وه .

ديسان شتيگى سروشتي به و گومانى تيدانى به که باوه پرى ناوه ها نه بى پال به مروفه وه بى بو تى کوشان و خه بات کردن له پيناوى دامه زراندى ژيان له سر هم بنچينه به ، وه بو پيک هينانى کومه لى ئيسلامى وه جي به جي کردنى نه و شتانه ی که ئيسلام داوايان نه کات به شيوه به کی گشتى هه تا خواى لى رازى بى بيته موسلمان ، وه ناگونجى خاوه نى هم باوه ره بتوانى به سستى و تمه لى دابنيشي و که م ته رخه مى

بکا و بجهوټه وه ، وه پيغه مەريش «د» نه فرموئى :
 (باوه پر به تاوات خواستن و هه ناسه هه لکيشان په يانايى ، به لکو
 نه وه به له دلا جئى خوئى بکاته وه و کرده وه يش دهري جنا) .
 وه بهم مانايه پيغه مەر نهى فرموو : که سئ بئى : (لا إله إلا الله)
 نه چيټه به هه شت نهک به شيوه به کى ساده و به ووتنيکى دهمى په تي
 وه کو هه ندى ته لئى .

نیشی موسلمان :

به کهم نيشئ که موسلمان به پيويستى بزاني پئى هه لسانى برىقي به
 له هاتنه سه رپروى حاکميتي خوا به ته نيا ، وه پيک هيناني نه و بهرنامه بهى
 خواى گه وره دای ناوه بو ژيانى مروفايه تى به رپويه کى گشتى ، نه و
 بهرنامه و پرؤگرامه ي که تاده ميزادى کردو وه به جئ نشين «خليفه» ي
 خوا له گيتي داو نه به وئى بى بهن به رپوه ، وه خسته نيشى نه و ياساو
 ده ستورو نه ريتانه ي بوى ريکخستون : له په يوه ندى مروف له گدل
 ده روونى خويا هه تا نه گاته هوکمرانى جيهان و به کارهيناني هه موو نه و
 هيزو رپوالهت و ماددانه ي گيتي فراوان بو سوودى مروفايه تى و تاسان
 کردني ژيانيان (خلق لکم ما في الارض جميعاً) ۱ . واته : هه رچى له

سهر زهوى دايه خوا بو سوودو كه لكى ئيوهى دروست كرده
 (اَلَمْ تَرَوْا اَنْ اَللهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَافِى السَّمَوَاتِ وَمَافِى الْاَرْضِ) ۱ . تايا نايين
 كه خواى كه وړه ناماده و ژيربارى كړدوه بو ئيوه هرچى له ئاسمانه
 كان و زهوى دا هه به . وه خهريك بوون و خهبات كړدنه له پيناوى بهرز
 كړدنه وهى ووته «كلمه» و فهرمانى خوا وه سهره و ژيرو نرم كړدنى
 ووتهى كافرو نه فامه كان ، وه ته نها شهريعه ته كهى خوا بهرنامه و ده ستورو
 ياساى ناو كومه لى كه جوانترين و به دادترين و بهرترينى نهو
 شهريعه تانه به كهوا سهرزهوى ديونى و ميژو پړى لى كه و توه و پړى
 لى كه وى هه تا هه تايه ، وه تى كوشانه بوته وهى نهو بهرنامه به به ته واوى
 سهرزه مين روشن بكانه وه و مرقايه تى پزگار بكات ، وه ههركه سى
 يا چينى له پړى نهى هم شه پوله دا بوه سى به ناچارى به ده سى پولايين
 لى نه دا ، له بهرته وه مرقى موسلمان هه ميشه له جيهاد و تى كوشاندايه
 وه هه خهريكى خوا په رستى به .

سوودى باوهر :

هم باوهره دارپزراو وپته وه - ييچكه له وى په زامه ندى خواى
 په وړه ردگارو پاشه روژنى بهرزو به ختيارانو كامه رانيكى هه تا هه تايى

وگه یشتن به بهشتی بهرین و سهر فرازی بو موسلمان یتک دینی ودهستی
نه خا - نه یته هوئی دامه زرا ندنی دل و دهر وونی مروفت و دنیایی و
نارامی دهست نه خات ، له دله راوکه « قلق » ونازاوهیی ناوده ورون
رزگاری نه کات ، نهو دله راوکه بهی رڼواوای تیا نهزی ، نهو نازاوه بهی
دروون و نهو دامه زراوای بهی میشک و دهماغیان یتک نه داو تووشی
جوړه ها نه خوشی دهر وونی « نفسی » وره وانی و دهماغیان نه کات
له نه نجامی نهو زوران بازی بهی له سر زهوی وله ناسمانایه ، نه ینن
همووشتی له بهر دهم وده ورو بهر یانا نه گوړی ، یاسای ژبان و نابووری
نه گوړی ، یاسای رامیاری « سیاسی » نه گوړی یاسای کومه لایه تی نه گوړی
په یوه ندی به کانی نیوان ده ولت و نه دامه کانی مروفت نه گوړی وده شته
راسته قینه زانیاری به کان « الحقائق العلمية » نه گوړی ، جا نه گهر هیژیکي
دامه زراو نه گوړراو نه بی که خه لکی پالی پیوه بدن وېشتی پیوه بهستن
وهاواری بو بهرن له کانی شهره شوق و زوران بازی یا ندا له گه ل
ژبان و مروفت و شته کانی تری گیتی دا لیره دا بهک نه نجام نه بن و بهس
نهویش : نه خوشینی دله راوکه و نازاوهیی دهر وونه .

له بهر نهمه به زور له زانا بهرزه نه ورو پای به کان له نه نجامی
لی کولینه وه و تی بی یاندا گه یشتو و نه ته نهو نه نجامه که بیرو باوهر به
خوای په روه ردگار پیوستی به کی گیانی وده وونی و میشکی به له بهک کانا .

یه کئی له وانه زانای بهرزی ئاسمانی « جیمس جینز » ه ، ئهم زانایه له سهره تای ژبانیا بێ باوه رو خواهن گومان بووه به لام له ږی لی کولینه وهی زانیاری یه وه گیشته ئهم ته نجامه که : « گپرو گرفته گپوره کانی گپتی ناکرینه وه وږه ها ناکرین ته نها به بوونی خوا نه بی » . وه زانای کومه لایه تی به ناوبانگ (جیز برج) به تایه تی هاوار ته کا بو ئایینی ئیسلام ، چونکه له یاسایه کدا ماده وه گیان « الماده والروح » کوته کاته وه وړپکیان ته خات .

یاسه پری نووسه ری به باوبانگ « سومر ست موم » بکه که ته لی « ئهمرو که ته وروپا خوی لا بر دوه و باوه ری به خوا به کی نوئی هینا وه که زانیاری به خو زانیاریش شتیکی گوږپرا وه و ئهمرو ئیسه پانی شتی ته کا که دوینی نه فی ته کردو به دروی ته زانی و سه بی ته و شته به درو ته زانی که ئهمرو ئیسه پانی ته کات ، له بهر ته وه یه ته بی به نده و شوین که و تو وه کانی همیشه له دل را وکه و پشوی گیانی و نا زا وهی دهروونی یان و دامه زراوی یان نه » .

جا نه گهر باوه پ هیچ سوودی تری نه بوایه له ژبانی مرو کایه تی یا ته نیا نه و دامه زراوی دل و دهروونه نه بی که مرو ف له مهیدانی باوه پ به خوا دا دهستی نه که وی و روی تی ته کات به دل و به کرده وه و بهر اهر کی شهرو خراپه و گومراهی ته کات له بهر خاتری ره زامه ندی

نهو ههول ئەداو خوێ ماندو ئەکات له ئاوه‌دان کردنه‌وه‌ی سه‌رزه‌وه‌ی دا
به‌ه‌یوای پاداشی گه‌وره‌ی نه‌و، نه‌گه‌ر بێجگه‌ له‌مه‌ هه‌یج سوودی تری
نه‌بوايه، ته‌نها ئەمه‌ به‌س بوو بۆ ده‌ست گرتن به‌ باوه‌رو بۆ توێشولی
وه‌رگرتنی.

مروّف به‌ بێ باوه‌ر چی‌یه؟ به‌ بێ باوه‌ر به‌ ژبانیکێ هه‌تا هه‌تایی
ونه‌براهه‌ به‌ های مروّف نه‌بێ چی‌بێ؟

بێگومان به‌ ناچارێ هه‌ست کردن به‌ له‌ ناوچون به‌ سه‌ریا زāl
نه‌بێ هه‌ست ئەکا به‌ که‌مو کورێ و به‌ کورتی ته‌مه‌نی له‌ به‌راهه‌ری نه‌و
هه‌موو خه‌یال و هه‌یوایه‌یه‌وه، له‌ به‌ر نه‌وه‌ نه‌که‌وته‌ په‌له‌ قاژه‌ به‌ شوینی
ناره‌زووه‌کانیا به‌لکو له‌ ماوه‌ی کورتی ژيانیا به‌شیکێ زوّر له‌ سامان
پێک بێی، وه‌چه‌مۆله‌ دا ئەدا به‌ سه‌ر زه‌وه‌ی و سوودو که‌لکه‌کانیاو
ده‌ست ئەکا به‌ زوّران بازی له‌ گه‌ڵا بۆ نه‌وه‌ی له‌و تاقه‌ هه‌له‌ بۆی
هه‌لکه‌وتوو ده‌ستی به‌ سه‌ر هه‌رچی‌یاگه‌یی له‌ قازانجی کانی بێخاته‌ ژیر
ده‌ستی خوێ.

به‌م بۆنه‌یه‌شه‌وه‌ مروّف نزم نه‌یته‌وه‌و به‌ره‌خوار دیته‌وه‌ له‌ هه‌ست
وله‌ بیر کردنه‌وه‌دا، له‌ لێک دانه‌وه‌ی ئامانجه‌کانی ژيانا وله‌ هوێ
جێ به‌جێ کردنیا، سه‌ر به‌ره‌و ژێردا نه‌گه‌ڕێ بۆ ژيانیکێ شه‌ره‌
شه‌قی پر له‌ مه‌ینه‌ت و بێ تاهێ نه‌وتو که‌ ره‌گی دۆستایه‌تی و مروّکایه‌تی

تيايا لی نادات ، وخوشه ویستی و ویستن و بهزه یی و یارمه تی نایهت به
 دلیا ، شور نه یته ونبو لای داخوازه کانی نه دنامه کانی لاشه و پیویستی به کانی
 وبهس ، وئتر هیچ کاتی سهر هه ل نابری بۆ لای سۆزی ئاده میزادیه تی
 ومانای به پیزی مرو قابه تی بهرز .

جائگه ر ییرو باوه ر هیچ سوودی نه به خشی له ژبانی مرو قابه تی دا
 ییجگه له و فراوانی بهی تهو به خشی به مرو قه خواهن باوه ره کان ییجگه
 له و هیوایه به ژبانی پاشه پوژی ههتا ههتایی بهی تیا یانا دروست نهکا
 که له ویدا نهگن به هه موو ئاوانه کانیا و هیوایان تیا نه هینه دی وه به
 هه رچی بهک ییت به دلیانا - وه زیاتر له وهیش - لهزهت وه ره گرن .
 وه نهگه ره نه مهیش ته نیا که لکی هه ره ته وه بوایه تهو شه ره شق و زوران
 بازی بهی نه ختی سووک و هیواش بکر دایه وه و پشویه کی بدایه به
 مرو قه کان و رینگای خوشی بکر دایه بۆ دامه زرانندی خوشه ویستی و برایه تی
 و سۆزو یارمه تی و دوستانه تی له نیوانی مرو قه کانا نهگه ره که لکی هه
 نه مهیش بوایه بهس بۆ دهست پی گرتی و خو پیا هه ل واسینی و تویشو
 لی وه رگرتی .

دیسان له سووده کانی باوه ره بۆ مرو قابه تی رزگار کردن و تازاد
 کردنی له دهست هه موو ده سه لاتیکی سهر زهوی که دهستی بهستی
 وله نبشی بخات ، یان له پیشکه وتن رای وهستی یا بهر ههستی سهر -

کهوتنی بکات .

باوهر پرزگاری نهکات له دهسته لاتی زوردارو گومراهه کان نهو
ناپاکانهی نه یانه وی مروغه کان بکمن به خزمه تکارو بهندهی خوین ویان
خه نه زیر دهست به زور به ترساندن ، وه خه رجو باجي ناهه قیان له
سر دانه نین و کهرامت و جوامیزی و سامان و ناموسیانی دانه رن
ودا گیر نه کمن . باوهر مروغه پرزگار نهکا له زورو گومراهی نه مانه
به وهی که هه موو دهسه لاتی نه گیزینه وه بو لای خوی تاک و نه یاو
پهروه ردگار ، وه تی نه گه به نی که هه خوی به خاوه نی مولک و گیتی
وه هه نه وه که زورو دهسه لاتی هه به به سر هه موو که سا ، وه مروغه کان
هه موویان - به بی جیاوازی - بهندهی نهون وزیان وقازانجي هه مووان
نه یا به دهست نهو خوی به وه نهوانیش هه موویان نه بی به که به که به نه وه
خزمهت و به رده می نهو خوا گه وره به به بی هیچ جوړه مله جه پره و
سهر پیچی به که .

نالیزه دا مروغه کان پرزگاریان نه بی له ترساندنیان له مروغینی
وه کو خوین که هیچ کام له نیش و کاره کانی خوی به دهست خوی
نه بی چ جای هینی نه مان ، وه نه وو نه مان به تیکرایی ملیان شوړو که
چه بو تیراده و خواهی نهو نه یا خوا به دهسته لاته به .

وه ئازاديان نه گات له دهسه لاتی شه ههوات و ئاره قوه کان - ههتا
 ئاره زوی ژيان - وه ته مهيش ته نيا چه کيکه زوړدارو ستمکاران به کاری
 نه هینن بو ژیر دهست خستی مروه کار چونکه نه گهر هه تهری و
 سووری خه لك نه بی له سهر ئاره زو و هه زیان ، چون به رسوایی و
 ژیر دهستی رازی نه بن؟ یا چون به رابه رکی نه و زولم و زوړانه ناکه ن
 که لی یان نه کری؟ له بهر نه مه به نیسلام زوړ سووره له سهر ئازاد
 کردنی مروف تابتون له بهر اهری شرو خراپه وه هه لویستی مروفانه ی
 به هیژیان هه بی نه ک به ژیر دهستی و رسوایی و مل شوړی و داماوی
 رازی بن . وه رزگار بون له دهسه لاته کانی ئاره زو وه نه بی به ته نیا
 بو بهر بهر هه کانی زالم و گومرکان بی و بهس به لکو له گه له نه وه دا نامانجی
 تایه تی هه موو مروفیکه بو نه وهی خو ی رزگار بکات له پی گیران و
 بهنده یه تی نه و نه داما نه ی لاشه به که نه و ئاره زو و داخوازی یانه ی هه به
 وه له وهی بکه وینه ژیر دهسه لات و زوړیانه وه .

نه و که سهی نه چیت به دم ئاره زو و کانی یه وه تایا یانا نو قم نه بی
 له سهره تاوه وا نه زانی زیاتر له خه لکی راته بویری و له زهت له ژيان
 وه نه گری ، وه تم باوه ره « ناراسته ی » پاش ماوه یه کی کهم رای
 نه کیشی بو کوپله یی و بهنده یی به کی نه و تو که رزگاری نه بی له دهستی

وه نهې خاته نارې حه تي وگير خوار دنيكي واوه كه حه وانه وه و ناسايشيان
 لې ياساخ نه كات ، خو نارو زوو شه هوات به زياده ، رپوي تيايا تير
 نابې وله سنووريكا ناوه سقې به لكو هتا له گليا برپوي نهو بليسه نه سيني
 وزياتر په لامار نه داو وخواوه نه كه ي نه گري و له هه موو نيشيكي نه خاو
 هه موو تامانجي بريتي نه بې له هه ولدان له رپي تير كردنيا .

بې گومان بهم پې به ژيان پيش ناكه وي وه مروغايه تي هتا لهم
 زورداره نه بې به پرزگاري نه بې سر هيجي ناپه رزي و سه رناكه وي وله
 كاروباري دا گشه ناكات . بويه نيسلام - كه نايينيكي نازاد كرو
 كومه لايه تي به - زور بهمه به ستيكي گرنكي دانه ني پرزگار كردني مروغ
 له ده ست چه پوكي نارو زوو ، به لام نهك به شيويه كي په ست كردن
 يا به پيوستي بگپري ژياني ته نيايي يا ژيان له گوشه كاني مزگوت و ته كيو
 خانه قاكانا يا بې به شي بكا له ژيان و رابواردن و خوشي « قلم من حرم
 زينة الله التي اخرج لعباده والطيبات من الرزق ۱ » ياني نه ي پيغه بهر
 پېيان بلې : كتي نهو شته جوان و شيرينه نه ي ياساخ و قهده غه كردووه
 كه خوا بو به نده كاني خوي دروستي كردووه و ده ري هيناوه له گيل
 رزق و رپوزي پاك و خاويانا .

به لکو له نیوانی چوار چیږه به کي شیرینا به پرازانه وهی چون به
 دهمی تاره زوویه وهو به تهرخان کردنی گاتنی تایه تی بو پرابواردنو
 له زهت وه رگرتن ، وه دوای نه وه هه موو توانایه کی پی نه خاته نیشه وه
 بو بهرز کردنه وهی ووته و مه بهستی خوا له ناوه دان کردنه وهی سهر
 زه وی دا ، بهم پی به نیسلام مه بهستی تایه تی بو هه موو کس داناوه
 که شتی کی گونجاوه له حه وانه وهو پرابواردن ، وه نامانجی کی کو مه لایه تیشی
 دیاری کرده وه که به پی نه وه توانا ولی هاتوی هه موو که سی
 نه خاته نیشه وه بو خپرو خوشی و بهرز کردنه وهو پیش خستی کومل
 به پی نه زه ریه « النظرية » گه وره که ی که : یه ک خستی و ریک
 خسته له نیوانی کومل و نه ندانه کانا له یاسایه کا . نه گهر به ووردی
 سهیری میژو بکهین نهین : هر نومت و کومل نه ندانه کانی
 خویان به پرابواردنو چون به دهم تاره زووه وه خپرو کردی و تیایا
 روچوبن له پاشا یه که نه نجامیان دهست گیر بووه : فهوتان و له ناو
 چون و پورنگان ۱۱ چی بوو پرمانی کونی له ناو برد ؟ بوچی یونانی به کان
 له ناو چون ؟ هوچی روخاندنی دهسه لاتی کونی فارس چی بوو ؟
 چی بوو ده وله تی عباسی به کانی روخاند ؟ تایا نه زانی فدرنسه له جهنگی
 جیهانی دووه ما چی کرد ؟ تایا به یه کم زرمه ملی شور نه کردو
 خوچی نه دا به دهست دوژمنه وه ؟ هوچی نه میش هر نه وه بوو هه میشه

خوئی خهريك نه کرد به پابواردن و هه ره گه پرا به شوین تیک هینانی
ناره زووه کانیاں ، تیر پئی نه کرا خوئی ناماده بکات بو بهرگري
کردن و ترساله وهی قومبوله کوشک و رازاوه کانی پاریس و تیاتر و خانه و
وباره کان « مهیخانه » وجیکای پابواردنه کانیاں بروخینی ، زیاتر
له وهی که بترسی له قهواره و کهرامهت و جوامیری میژویی . وه ییجکه
له مانه ههزارانی تریش وه کو میژو بومانی دهر نه خات .

دیسان باوه پ مرووف رزگار نه کات له پرو پووج [الخرافات]
له پرو پووج و دروو ده له سانهی که جووله که و گاورو بت په رسته کان
هینایان ، لهو پرو پووجانهی به فرو فیل سه پینران به سهر ئیسلامو
ناخزانه کون و قوژینی کییه ئیسلامی به کان بو تیک دان و ناشیرین
کردنی پومه تی پونا که کانی ئیسلام . وه لهو پرو پووجانهی به دهم
پیاوه گه وره و زاناکانی ناینه وه هل به ستراون ، وه لهو پرو پووجانهی
دوژماني ئیسلام یانی نه گه بشتوان له ئیسلام هه لیان به ستووه که
گوا یا ئیسلام دژی زانین و زانیاری به یا له گهل شارستانیه تی دا ریک
ناکه و یی و ناگونجی ، یا ئیسلام شیکه و سیاست شیکي تره . باوه
به ته وای مرووف له مانه و له وینه یان رزگار نه کا وه هموو نیش و
کاره کان نه گیریتوه بو لای خوای پهروه ردگار وه باوه پ کردن به خوا
وخه ریک بون بو شارستانیه تی و رو چون له دهریای زانیاری داو تیکهل
(۳۱)

بوون به سياسته ته ووه ... هتد .

نهمانه ههموو نه خاته يهك ريزه ووه ده ستیان نه كانه ملی يهك به
رهنگي كه به لاتمه ووه وايي نهمانه هيچيان به يي نهواني تريان ناگونجين
ويك نايه ن به شيوه يه كي وا كه كه لك و سووديان هه يي چونكه نه ي
خاته پيش چاو له پرووني كه به يي بووني خوايه كي زاناو به ده ستلا ت
وپهروه ردگار پريژيم « نظام » وپرو گرامي گيتي « الكون » يك نايه
وناگونجي ونه و خوا گه ووه مروني كرده ووه به جي نشيني خوي له سهر
زه وي داو كلي گيتي داوه ته ده ست و پي فهرمووه : ههرچي له
ناسمانه كانو زه وي دايه بو توم دروست كرده ووه و توم بو ناوه دار
كرده ووه ي هيناوه ، وه زانياري و زانين له سهر پيوست گيراوه ، وه
په يتا په يتا به پيغه ، ره كانا پرو گرام و بهرنامه ي بو نارد ووه تاله
سهر يان برواو به ناگاداري يه ووه نيش و كاره كان ي ريك بخاوو پيكيان
يئي وگيتي ناوه دان بكانه ووه .

چهند تیښی نیهك

تیښی یه كه م :

له پشه وه ووتمان : شفاعت خوازی و تكا كردن یه كښكه له و
كرده وانه ی خوا داواكاره كانی به كافرو بت پرست دانه ی و نه چی به
گر كافره كانا ، لم باوه پر یانداو له وه دا كه نه یښ : بویه نه و بتانه
نه پرستین چونكه له خوا وه نزیكمان نه كه نه وه .

لمه وه هیچ كس باوه پر ی وانه ی كه نیمه نه چین به گړ شفاعت ی
پشه بهران و پیاوچاكاناو به راستی نازانین . نه خیر وانه ، بهلكو به یی
باوه پر ی نیمه دوو جوړ شفاعت هه یه :

یه كه م : شفاعت یك به هیږو ده سلا ته وه بكری و شفاعت خوازه كه
یه وی داخوازی به كه ی خوی به چی یی و به گوی نه كردنی نه یی .
نه جوړه كوفرو ناراسته و تمه بوو بت پرسته كان هیواو چاوه پروانیان
نه كرد له به كانیانه وه ، وه له بهر نه ویش بوو هر به كانیان نه پرست
وه گوی یان نه ته دا به خواو به فرمانه كانی و به هیواش بوون سریان بخن و

رِزگارِیان بکن . شفاعت بهم مانایه بوو نیمه چوین به‌گُزیا و به
کوفرمان دانا .

دووم : بریقیه له پارانه‌وه و نزاو تکا کردن له خوی گه‌وره بو
نیشکی گونجاوو دروست وه کو لی‌بوردن و لی‌خوش بوون له‌گونا‌ه‌بارو
له خراپکاری یا به‌خشینی پایه یا سامان و . . . هتد . نه‌مه‌یش به‌بی
ته‌وه‌ی بونی هیژ یا ده‌سه‌لانی لی‌بی به‌لکو به‌پیچه‌وانه وه‌له‌گه‌ل
ده‌ست‌پان‌کردنه‌وه و گه‌ردن‌که‌چی‌دا ، هه‌ر وه‌کو پیش‌کش‌کردنی
پیشیاریک به‌کار‌به‌ده‌ستی ده‌ولت یا ناردنی به‌کیکی‌دوست بولی‌بوردن
یا بو نه‌جی‌هینانی کاریکی ره‌واو گونجاو .

شفاعت بهم مانایه به‌لامانه‌وه راست و ره‌واو حقه ، وه‌وانه‌زانین
که پیغه‌مه‌ره‌کان و فرشته‌کان و پیاو چاکه‌کان نهم جو‌ره شفاعت‌ه‌یان
بو‌هیه ، وه‌به‌هیواین له پاشه‌پوژا که‌لکی لی‌وه‌رگرین ولی‌به‌وه
به‌هرمه‌ند بین ، چونکه نه‌و ثایه‌تانه‌ی که نه‌نی شفاعت بو‌کافره‌کان
نه‌کن به‌ناشکرا لی‌یانه‌وه وه‌رنه‌گیری که شفاعت بو‌موسلمانان هه‌به‌و
سوودی لی‌وه‌رنه‌گرن ، وه‌دیسان نه‌و ثایه‌ته‌ پیرۆزه‌ی قورئان که
نعمه‌رموی :

« وأستغفر لذنبك وللمؤمنين والمؤمنات » ۱ : یانی نه‌ی پیغه‌مه‌ر

داوای لی بوردنی گوناہ بکه بوخوت و بو موسلمانان پیاویان و ژنیان.
نمه کوت و مت مانای شه فاعته به بن پیچ و په نا ، وه پیغه ممر
نه ی فرموو :

(نزاو پارانه وه ی موسلمانان بویه کتری له پاشمله دا گیرا نه یی).
وه بیجگه له مانه ییش زور و زه به نه فرمووده هه یه له باسی شه فاعته به
پاده یه ک که به گزا چوونیان و لادانیان له مانای راستی دووره له
حقیقه ت و راستی به وه و که مته رخمی به به راه به ری ناین .

ئیمه به مه باوه پمان هه یه و به م باوه و هیوا به وه نه چینه خزمه تی
خوا ی گه و ره و به هیوا بن له شه فاعته و تکی پیشه وای گه و ره و
داسو زمان پیغه ممری ئیسلام « دروودی له سه ری » به هره و هر گرین و
بی بهش نه بن ، وه هر که سی و یزدانی بی و به چا و پیچکی فه لسه فه ی
وولاته پیگانه کان چاوی خو ی نه به سیته وه وه کو ئیمه نه یی وه وه کو
ئیمه نه ی . به لام لیژده دا شتیک هه یه پیویستی به باس کردن هه یه
نه وه ییش نه مه یه : ئیمه له پیشه وه و وتمان - شه فاعته بریتی به له
پارانه وه و ده ست پان کردنه وه به ممل که چی به وه ئیتر خوا ی گه و ره
به زه یی یتته وه و گیرای بکا و وه ری بگری یان نا ، هیچ کهس ده سه لانی
نیایانه ، وه نابی به مالی دانی و به هیوا ی نه وه وه که مته رخمی بکه یت.
که واته نابی موسلمانان له م جیهانه دا سستی و ته ملی به کارین و
(۳۵)

گوی نه دده نه خوا په رستي و په پړه وی فرماته کانی نیسلام نه کن و
 هل نه سن به پیوستی په کانی سرشانیان به رابه به نیسلام و به هیوای نه وه
 بن که سبه یی به شفاعت نه پړ نه وه و رزگاریان نه یی ، به لکو
 پیوسته به یی توانا هه ول و تی کوشان و خه باتیان هه یی و هه میسه
 توبه و په شیمانی به کارینن وه بو کهم و کوری و خواروخیچی و نه فامی
 دلیان به شفاعت خوش یی له گل ترس و لهرزا .

تییشتی دووم :

چونه سرگوږستان

باسه که سر نه کیشتی بو نه وه یی هه ندی باسی چونه سرگوږستان
 (زیارة المقبرة) بکه یی : پیغه ممری خوا (درودی له سهری)
 فرموی به یاره کانی : « نه وسا یاساخم کردبو لیان چونه سرگوږستان
 به لام نیستا پتان نه لیم : که بچه سهری و زیاره تی بکن » چونه
 سرگوږستان بو هه رکسی به هوش و گوشه وه پروات سوودی زوری
 لی وهر نه گیری :

مروږ نه گهر چوه ناوگوږستانه وه یی کرده وه که نه وانهی
 نیستا له زیر نهو خوږ و خاځو به رده دان ، نه وانهی لهو چاله قوول

وټنگ و تارهدا راكيشراون و هېچ جوړه جمو جووليكيان نه ، نهوانه
 بوونه ته پاره وو كه وتوونه ژير پي نم و نه وو هممو گيانه و ريك
 به سر و گياندا تي نه پري و نه گري ، نهوانه لاشه كيان بوته
 خوراكي مشك و مارو ميروو كرم تي داوون ، نهوانه تواناي هيجان
 نه و دهنگ و رهنكيان نه ماوه ، نهوانه لاشه يان ريزيوته و به خاك و
 خول ، نهوانه هممويان چند روژو كاتي لمه و پش و كو نه و زينو
 بون و بهو جيهانه گوره و فراوانه دا گراون و سوپاونه ته و ، نهوانه
 نه مال و سامان و نه عيلم و زانباري و نه پشه و هونرو نه خرم و كس و
 كار نه تيره و نه ته و نه سوپا و لشكرو نه عقل و فام و ژيري و نه شان و
 پله و پايه و نه جواني و پي كه وتن و نه هېچ شتيكي تر نه توانيو له مردن
 رزگاريان بكت ، نه و تا مردون و وايان به سر هاتوو و جيهانيان به جي
 هشتوو و نه و شانه فريايان نه كه وتون وله لايان نه ماونه ته و نه نيا
 كرده و نه تايه تي خويان نه پي ، نه گره هر كميان كرده و نه باش
 بو پي نيسا گوړه كهي بو بوو ته باخچوله كي به هشت - خوژگهي
 پي يت - و نه هر كميان كرده و نه خراب بو پي گوړه كهي بوو ته
 شويكي دوزه خ (خوا په نامان بدات) .

ناليژدها بير نه كانه و نه كه و نه هميش هيجي له مانه زياتر نه و ناي
 و نه هميش پاش ماوه به كي تر نه چته لاي نه وان و پاشه روژو چاره نوسي

نه‌ميش وه‌كو نه‌وان وانته‌ي ، وه‌نه‌ميش تووشى نه‌و چاله‌ تاريكه
 سامناكه نه‌ي وهاو ملي كرده‌وه‌ي خوي نه‌ي به‌چاكه يا به‌خراپه .
 ئينجا دلي لهرزه‌ي ي نه‌كه‌وي و مه‌ترسي لي نه‌نيسي و نه‌كه‌ويته كرده‌وه
 وه‌لي كولنه‌وه له كرده‌وه‌كاني خوي و هه‌ول نه‌دا بو چاك كردن و
 ريك خستي نيش و كاري به‌و شيوه‌به‌ي خواو پيغه‌مه‌ر لي پازي بن
 وه‌يتا په‌يتا توبه‌ نه‌كاو په‌شيمان ته‌يته‌وه له كرده‌وه‌ي رابوردوي وله‌و
 نه‌فامي‌يانه‌ي به‌سه‌ريا تي‌په‌ريوه ، وه‌نه‌كه‌ويته موحاسه‌به‌و پرسيار كردن
 له نفس و ده‌رووني خوي . به‌م جوړه‌ مروفي خاوه‌ن هوش به‌چوونه
 سه‌رگوږستان ته‌تواني پي راست‌و رابهرى راسته‌قينه ده‌ست خوي بخت
 بويه پيغه‌مه‌ر فهرموي : « زياره‌تي گوږستان بكن » وه‌شيخه‌كاني پيگاي
 خوا داوا نه‌كهن له سوفي و ده‌ريشه‌كانيان كه بچنه سه‌رگوږستان ،
 وه‌هه‌روه‌ها كو‌مه‌له ئيسلامي به‌راسته‌كانيش نه‌مه‌يان به‌پيويستك داناوه
 وكردويانه به‌به‌نديك له نيش و كارا .

ري و شويئي چونه‌ گوږستان

كه چوینه‌ گوږستان باش وايه ده‌ست‌نويزمان بي و لاشه‌و به‌رگ و
 دل و ده‌رونمان پاك و خاوي بكه‌ين و به‌هيوای نه‌وه بچين كه‌دلان
 نهرم ي و په‌ندی ليوه وه‌رگرين ، وه‌له‌ ري‌وه‌ بلتين : سه‌لامى خواتان

لهسه ربی نهی گرووی موسلمانان نیوه پیشهنگی نیمهن و نیمهیش دین
 به دواتاندا ، خوا له نیمهیش و نیوهیش خوش بی و لیمان بیوری .
 نهجا دهست بکهین بهخویندنی «فاتحه» و هر چندیکتری بومان
 ریک کهوت له قورئان و سلاوات و ذکر ، وهله دواپی دا لهخوا
 پارینه که لیمان وهرگری و بی بهخشین به مردووه کان ، نهجا دهست
 بکهین به نزاو پارانه وه بۆ نهو مردووانه و بۆخومان و بۆ هر که سی تر
 و بستان ، له پاشا دهست بکهین به بیرکردنه وه له پابوردوو نیسته و
 نه وه دواپی مردووه کان و له گهل خومانا بهراوردی بکهین ، وه کوله
 پیشه وه ووتمان ، وه که بی تافهت بووین بگه پینه وه به فاتحه و پارانه .
 وه وه ، وه نه بی شیوهی شهرم و حه یامان هه بی و بزاین که نه وانـه
 زیندون و له گه لیان نه لیان و دانه نشین و نه دوین .

به لام ده خیل سه د ده خیل - نهی موسلمانانی به ریز - نه که ی
 دهست بکهی به ماچ کردنی دارو به رد و خاک و خول ، یا نه که ی
 «جولانه» بگریته وه و به رد بلیکنی به کیلی گوزه وه له نیازو نیی دلی خوت
 یا نه که ی شیخه که بکهی به کولوی نان و نابروی بهری ، نایی بلیت
 «یا شیخ ! یا فلان کورم پی یه خشه یا دهرده کم چاره بکه یا
 بم پاریزه یا تاگات لیم بی ... هتد»)

نهمانه هموویان شیوهی بت پرستین و دوورن له موسلمانوه و
 موسلمان نهیی ههرواوپهرستی و بهس وههه داوا لهو بکا و بهس ،
 نهیی بلیت : خواجه په نام هیناوه بو لای نهم شخسه که به خوشه و یستی
 توی نه زانم ، خواجه بو خاتری نهم شخسه نهو مه بهستم بو بهجی
 ینهو فلان و فیسارم بدهری و لهو شتانه بم پاریزه ، ئیتر لهم شیوهیه
 زیاتر ریگت نیه و نه چته ناو مه ترسی به وه و نهو شخسه بشت لی توره
 نهیی نهمه کاکله و ناو کروکی نادابی زیاره ته .

تیبینی سی ۲یم :

له پیشه وه باسمان کرد که هه رکه سی ییجگه له خوا هاوار له
 هه رکه سی بکا یاوا بزانی گوئی له دهنگیه تی و نه توانی ییت به هاواریه وه
 نهو که سه هاوه لی بو خوا داناوه و بهو باوه ره و کرده وهیه له ئیسلامه تی
 دهر نه چیت . نهمه مانای وانیه که ئیمه نه چین به گز ته ریه قه
 « طریقه » دا - هه رکامیان بی - نه وانی به لکو به پیچه وانه وه نهم
 باسه ی ئیمه سهر نه کیشی بو گیانی خاویی ته ریه وله گه لیا ده ستیان
 له ملی به کایه .

ته ریه « واته ریگای گه یشتن به ره زامه ندی خوا » - هه

کامیان بی له ژیر همرژیم و ناو نیشانیکی - نیمه بهشتیکی راست
 و کاکلای ثانیه دانه نین ، چونکه تریقت خوی بریتی به له : پاک و
 خاوین کردنه و هی نفس و دهر و ون له په شایه تی گوناه و خراپکاری وه
 په ورو ورس کردن و پرازاندنه و هی ته په وشت و سیفته بهر و پړسوده کان
 و به گوی رایه لی خوا و تقوا و پراستن و به ناره زوی [به خوا و بهر زامه ندی
 خوا] گه یشتن .

تریقت بهم شیوه به له قورثان و فرموده دا به زور و وشه هاتوه
 و ه کو پالفته کردن « تزکیه » (هو الذی بعث فی الامیین رسولا
 منهم یتلو علیهم آیاته و یزکیهم و یعلمهم الکتاب و الحکمة و ان کانوا
 من قبل فی ضلال مبین ۱) واته خوا ته و هی که له ناو نه خوینده واره کانا
 - له ناو عمره به گاندا - پیغمبریتی له خویان بو ناردون فرموده
 خویان بو نه خوینته و و پالفته یان نه کاو قورثان و حکمه تیان فی نه کاو
 تی یان نه گه یه نی نه گهرچی له و و پیش له گومرایی و سهر لی شیوا و یا بوون
 « و نفس و ما سواها فالهمها فجورها و تقواها قد افلح من زکاه ۲ »
 واته قه سم به دهر و ون و به و هی ړیک و پتی کرد و و و چاکه و خراپه
 تی گه یاند و و پزگار و سهر فراز نه و که سه به دهر و ونی خوی پالفته و
 خاوین کرد و و و پرازاند و به و و .

وه وه كو چا كه كردن « الاحسان » به دلسوزى يه وه : له پيغه عمرى
 خوايان پرسى : چا كه كردن كامه يه ؟ فهرمووى : به جورى خوا
 په رستى وه كو چاوت لى وهى بى ، خو ته گهر تو نه وه نه يني نه وه تو
 نه يني يا وه كو « توكلو ذكر و فكلو زهد و وينه يان » كه به زورى
 له ئاينا باس كراون وه نه يني ئاينى ئسلام له پرووى په رسته وه نه بى
 به دوو به شه وه :

يه كه ميان : نه وه ووتار و كردار و په رستانه ي كه نه كرين به نيشانه ي
 ئسلامه تى وه له كتيه فيقهه كانا باس كراون به دريوى .

دووو ميان : برى يه له و كرده وانه ي زياتر په يوه ندى يان به
 دهر وون و دله وه هه يه وه به زورى نه بى و په نامه كين .

وه نه م دوو به شه له يه ك جيا نابنه وه وه به هر دوو كيانه وه
 ئسلامه تى يه ك دى ن به كه م وه كو له شو دوو ميان وه كو گيان « روح »
 وا به ، يا به كه م نه ندامى ديارى و دوو م نه ندامه په نامه كى به كانى له شن
 وه به هيج شيوه به ك لى ك جيا ناكړينه وه وه نه مانه هه مو ويان كالائى
 بالائى پيغه عمر و ياره كانى بوون .

ميژوى ته ريقه :

له كوتايى سه ده ي به كه م و سه ره تاي سه ده ي دوو ما وولاتى

نیسلام گه وره بوو سامان پهری سهندو موسلمانان کان بوون به خاوه نی بهشی زوری جیهان به پرانگی سهرۆکی موسلمانان نهی ووت به هه ور له ئاسمانا : « یو به خوړ هه لات یا خوړ ناوا نه روی بو هه رکۆیلک بجی بهری بارانه کهت یمت بولام » .

بی گومان نهی خه لکی رو به که نه جیهان و رو بجن له نازو نیعمهت و رابواردناو هه ندی جار له سنوورا بوهستن و جار جاریش له سنوور تی پهرن ، نه مهیش به گویره ی کاتی پیغه مهر « دروودی له سهری » گوپان و پیچه وانه بوو له هه ندی رویا ، نالهم کاته دا هه ندی له زانا بهرزو له خوا ترس و دلۆزه کان کهوتنه نامۆگاری کردنی موسلمانان و بیر خسته وه یان به وانه ی له بیران چوو بوه وه دهستان کرد به پهروه رش کردیان لهم رووه وه به کم زانایه هه لسا بهم خزمه ته گه وره یه « شیخ حسن » به سری بوو (خوا لی خوش بی) وه دوا ی نه وزۆر له پیاوه باشه کان دهستان کرد بهم بانگه به پرۆزه ، وه لیره دا نه لقه نشین و ته ریه قت بهم شیوه یه بهرپا بوو شان به شانی په یا بوونی عیلمی نوصولی فیهو کهلام و ... هتد ، وه نه ویش وورده وورده پهری سهندو بوو به عیلمیکی سهر به خو و ناو نرا به عیلمی (تصوف) به لام تهم عیلمه لهم سنوورده دا نه وه ستا به لکو له وه تی پهری و بوو به

دایره به کی جایواز و فلسفه و معنی و ورزش و ریاضه ی نوعه ته
 پیشووه کانی ټیکل کړا له سده دوايي په کانا، وه جوړها جهزه و حاله
 وهه راو به زمي تیا په پيدا کړا، وه نه توانين بلين : له زور کانا سیاست
 ده ستی تی کبشاو پارچه پارچه و پر پر کړا لیزه دا ده رگای کرایه وه
 وزور پایوي بی ثابین و خراب به تعامی سر شیوان و خراپکاری خوئی
 تی کبشا به ده نگي که هه موو کرده وه و نوسراو که له م پوه وه ده
 نه چوو جیگای تی پي بوو له لایه ن دلسوزه کانه وه .

شیکي ناشکرایه که ته رقه (تصوف) له گوره ترین هوئی
 بلاو کرده وه ی ثابین نیسلام بو له و وولاته دوورانه ی هاته ناو
 نیسلامه تی په وه ، ته رقه خزمه تی گوره ی هیه بو دل و ده رووړ .
 پاک کرده وه ی موسلمان . به لام نایا بو پیک هاتي نم به شی دووه می
 نیسلامه که تصوفه پیوست نه کا به شیخیکی زیندو که له سر ده ستی نه واو
 به پی ی راو پژو ناموزگاری نه و نه بی موسلمانان نه توانن نم ریگاو
 پله به بیان بیرن ؟ یا نه توانن په کسر پیغه مهر بکمن به ماموستاو ناموزگاری
 له قورثان و فرموده وه وهر بگر . خیلاف و جایوازي هیه له
 نیوانی زانا کانا و هر کومه له وان له سر لایه کی ، و نیمای غزالی
 خوا لی خوش بی دووه میان به راست تر نه زانی . وه به لای نوسه ری

ههزارشهوه دووميان دوورتره له زيان وسهر لي ټيک چوون .
نه نجام : لمه ي پشهوه دهرکهوت تهريقت « واته ريگاي گه نه ر به
خوا » ياني نه و ريگايه که بتواني تيا . نيش و کارو پيوستې ته نايي ته
کانت به ناشکرايي و نه هيني ته کاني ته وه به گوږه ي داخوازي ته کاني ته ر-
مووده کاني خواي گه وره و پشه ميري خوشه ويسته وه به جي ټيکي . وه شيخ
بريقي ته له وماموستا و ناموزگاري کمره زاناو دلسوزه که ناگاي له نيش و
کاره کانت بي و سهر پرشتي جولانته وه کانت بکاو هممويان به ترازوي
راسته قينه ي نيسلام . بکيشي و نه يه لي ري گوم بکه ي وه سهرت لي بشيوي و
بکه وي و ملت بشکي .

وه نيت زياتر له مانه تو . نه ي موسلمانې به ريز - شيخ بکه ي به
غيب زان و داواي که شف و کهراماني لي بکه ي و ناگاي له دست و
دهم و دلت بي ، يا بتواني کور و کچ و مال و سامانت بداتي ، يا
دهردت چاره بکاو دهست له دلت بداو ديوي درنجت لي دوور
بخاته وه له دوورو نزيک له لات ناماده بي و فلانت بو بکوژي و
فيسارت بو له ناو بهري و ... هتد .

نه مانه هممويان پچه وانه ي تهريقه و پچه وانه ي نيسلامه تي و
پچه وانه ي راستين ، وه هاو له و شمریک بو خوا دانانې ، وه بهمه !

تو یا له ئیسلامه تی ده رنه چی یا گونا هو بی شهرمی به کی گه وره ت کردووه
 وه نهو شیخه ت کردووه به هاوه لی خوا یا کردو ته به کولوی نان و
 تابروت بردووه ، وه مرقی ژیر - چ جای موسلمان - شتی وا ناکلت ،
 سهیری خاوه نی شریعت بکه «دروودی له سه ربی» نهی فهرمو :
 « دلی موسلمان له نیوانی دوو په نجهی ده سته لاتی خوادایه به
 هه لایه کا یه وی نهی سوورینی » . نهك به ده ست پیغه هه ران یا شیخ و
 زاناگان بی .

پایه‌ی دووهم له ئیسلاما

نوێژه

ئایینی ئیسلام نوێژی به شتیکی گه‌وره و گرنک داناهه ، قورئانی پیرۆز زیاتر له (۸۲) ئایه‌تا باسی نوێژی کردووه : داواى به‌جێ هێنانی نه‌كا و فرمانی پێته‌داو به‌شان و بالایه‌ت و نه‌ی‌كاته به‌چاودێر به‌سه‌ر مڕۆڤه‌وه و له‌گوناهاو خراپه‌كاری نه‌ی‌گێڕه‌ته‌وه :

(إن الصلاة تنهى عن الفحشاء والمنكر) ۱ : یانی نوێژ موسلمان نه‌گێڕه‌ته‌وه له‌ خراپه‌و گوناهاو ناپه‌واى ، وه‌نه‌ی‌كاته به‌ په‌ناو به‌جێگه‌ی دنیایی بۆداماوه تین پێگه‌یشتوان .

(واستمینوا بالصبر والصلاة) ۲ : یانی یارمه‌تی و پشتیوان بۆ خۆتان پێك یێن به‌هۆی ئارام گرتن و نوێژ کردنه‌وه ، وه‌داماوی و هاوارو خراپه‌ نه‌كاته به‌ دروشم « شعار » ی نوێژ نه‌كه‌ران و نه‌وانه‌ی

که متهر خه می تیا نه کهن « فویل للمصلین الذین هم عن صلاتهم
 ساهون ۱ » یانی سزای سهخت و هاوارو په ریشانی بو نه و نوږ
 که رانه ی له نوږه کانیانا که متهر خه می نه کهن ، چ جای نه وانه ی نوږ
 ناکه ن . وه پيشانی نه دا که کافره کان له دوزه خا له کانی سکالا کر دنا
 نوږ نه کردن نه کهن به هوئی چونه ناو دوزه خیانه وه « قالوا لم نک
 من المصلین ۲ » یانی نه لږ : نیمه نوږ که نه بوین و نوږمان نه نه کرد
 وه هر قورئان له چهنده شویټکا نوږ کردن نه کا به په کی له هو په کانی
 سر به رزی و پرزگار یون « الم ذلک الکتاب لا ریب فیه ... و یقیمون
 الصلاة ... و اولئک هم المفلحون ۳ » نه وه ته پرزگاری همل سنده وه
 له سر چهنده شتی که په کیکیان نوږ کردنه ، « قد افلح المؤمنون
 الذین هم فی صلاتهم خاشعون ۴ » واته سر فرازو سر که توو پرزگارن
 نه و موسلمانانه ی له نوږه کانیانا دل ناگدارو به شهرم و مل که چن ،
 وه زوړو زیاتر له مانه یش قورئان له باسی نوږا نه روا ت .

وه پیغه عمر (دروودی له سه ری) زوړ به گرنگی له نوږ
 نه دوی ، نه فیه مووی : « نوږ کوله که ی نایسته ، هر که سی به باشي
 بیکات نایینی به پراستی پراگرتووه ، وه هر که سی به جی نه هیټی نایینی
 خوئی پوخاندووه » وه له پیشه وه زانیمان که نوږی کردووه به په کی

---

(۱) الماعون ۴-۵ (۲) المدثر ۴۳ (۳) البقرة ۱-۵ (۴) المؤمنون ۱-۲

له پاش و پایه کاني نیسلام ، وه بهزۆر شیوهی تر باسی لای فهرمووه و سوودی نویژ کردن و زیانی نویژ نه کردنی دهرخستوه .

وه زۆر له یاره خوشه و یتنه کانی پیغممهر وه له زانا کانی نیسلام لایان وایه که نویژ نه کردن بهی یانویه کی شرعی مرقفی پی کافر نه پی .

نابا بوچی نویژ له نیسلاما نه م پایه بهرزهی درایتی ؟ له وه لاما نه لیم : نویژ په یوه ندی به کی پته وه له ناوه ندی خوی پهروه دگار و بهنده کانی ، له هه مووه و پروژیکا پینج جار نه م په یوه ندی به ندایه تی به نازه نه یتنه وه و نویژ کهر دهری نه پری که بهنده و مل که چ و محتاجی پهروه دگار که به تی و سه ری بهنده یی بو شوژ نه کاو گهردن و ملی بو که چ نه کاو دهستی زه لیلی بو پان نه کاته وه و دهم و چاوو روی شیرینی خوی بو نه خاته سه زه وی وله بهر بهری گهره یی به که به وه به هه موو شیوه به کی بچوکی و شهرمه وه پرا نه وه ستی و ووتوووی له که لا نه کاو لی نه پار پته وه و لاله و نرای له که لا نه کاو نه که یتنه مونا جات له خزمه تیا .

بی گومان نه میش نه و بهری پله ی بهنده به تی به که بهرستن و بهرستشی بو دانه راوه . نویژ - به مهر جی دلی هوشیار و ناگاداری له که لای -

دل نه که شین یتنه وه و دهروون پالفته نه کاو نه ی زپین یتنه وه و لهش پاک نه کاته وه گیان خاویژ و بهرز نه کاته وه ، وه مرقف غیری نادابی بهنده به تی و پله ی خوا به تی نه کا ، وه له دلی نویژ کهر گهره یی و دهسته لاتی خوا و

نازو نیمعت و چاکه کانی له گه‌لیا نه‌پویتی ، وه نوپژ کهر نه‌پرازیسته وه به‌په‌وشت و خووه به‌رزه‌کان. وه کو راستی و ده‌ست پاکی و قه‌ناعت و وه‌فاو هیمنی و گه‌ردن که‌چی و پی‌فیزو هه‌وایی و داد په‌روه‌ری و چاکه کردن و به‌گیانی به‌هزه‌پی و سۆزو یارمه‌تی و دۆستایه‌تی و خۆنه‌ویستن وینه‌یان ، وه نوپژ کهر له‌پیزی ئاده‌میزاد به‌رزتر نه‌گاته‌وه وله فریشته نزیکه نه‌گاته‌وه و پوی پی‌نه‌گاته‌وه خوی گه‌وره و به‌س. وه هه‌موو شتیکی - ییجگه‌له‌خوی تالک و نه‌یا - له‌به‌ر چاو سووک و بی‌بایه‌خ نه‌کا ، له‌به‌ر نه‌مه هه‌میشه هه‌ر له‌پیری خوادا نه‌پی و ئاگاداری نه‌کا و هه‌ر له‌خوا نه‌ترسپی و هه‌ر به‌ته‌مای نه‌و نه‌پی ، به‌مه‌پایه‌ی به‌رز نه‌یته‌وه و دوور نه‌که‌ویته‌وه له‌درو و خیانت و شه‌ر و غه‌درو رق و قین و قیل و نه‌له‌که‌و زوالم و زۆرو هه‌موو جوړه خراپه و نار‌ه‌وایی به‌کی‌تر ، وه به‌م جوړه مانای ئایه‌ته‌په‌روژه‌که‌ی به‌سه‌را دیته‌دی « ان الصلاة تنهی عن الفحشاء والمنکر ۱ » نوپژ پ‌والله‌ت و گیانی هه‌یه پ‌والله‌ته‌که‌ی بریتی به‌له‌و کرده‌وانه‌ی نه‌ندامه‌کانی له‌ش به‌جیی دین به‌پی‌ی نه‌و مه‌رج و پیوستی و به‌شانه‌ی له‌کتیی فیه‌قا باس کراون .

گیانه‌که‌یشی بریتی به‌له‌په‌ستن و به‌نده‌یه‌تی دل و ده‌روون بو‌خوا وه‌نه‌و دل و ده‌روونه وه‌کو پ‌و به‌نوری خوا نه‌دره‌وشییته‌وه . نوپژ

وەرزشی لاشەیی وەرزشی گیانییە ، نوێژی راستەقینە ئەیتە ھۆی
 پاك بوونەووی نوێژكەر لە گوناھو نەفامیەكان وەكو پێغەمەری خوا
 فەرموی : « ئەگەر پووباری لە بەردەمی مالی یەكێكتانەووە بریواو پوژی
 پینچ جار خوێتیا بشوا ئایا چلكی پتووە ئەمینی ؟ ووتیان نەه ، فەرموی
 دەي پینچ نوێژەكەیش بەو وێنەیە گوناھ بە نوێژكەرەووە نایەلی)) نوێژ
 ئەیتە دەرمان بوو نەخۆشینی دل و میشك. وەسەری مرقوف بەرز ئەكاتەووە
 لە بەراوەری تەواوی گیان لە بەرەكان لە بەراوەری تەواوی گیتی
 وەئازادو سەر بەستی ئەكاو نیتەر لە كەس ناترسێ. وەزێر دەستەیی و
 داماوای و سەر شوێری بوو كەس ناكات. وەپێچگە لە خوا بەندەي كەس
 ناییت ، چونكە لە ھەموو پرگاتیکی نوێژەكەیا ئەلی « الله اكبر » یانی
 خوا لە ھەموو كەس ولە ھەموو شتێگەرەترە ، ولە ھەموو نوێژێكا
 چەند جار شاھەتمان دینی وەبیر لەووە ئەكاتەووە كە ھەموو مانا وەسەفەكانی
 خواوەتی ھەر بووخوای پەرورەدگار دانەنی (وەكو لە پێشەووە باسما
 كرد) ولە ھەموو پرگاتیكا تازەي ئەكاتەووە كە ھەر خوا ئەپەرسێ
 بە تەنیا وەھەر داوای یارمەتی وەكوئەكی لە خوا ئەكاو بەس وەئەلی
 « اياك نعبد و اياك نستعين ۱ » یانی ئێمەي موسلمان ھەر توو ئەپەرسین
 وەھەر داوای یارمەتی لە توو ئەكەین .

تي يني : ووشى (عبد) كه له [نعبد] دايه به چهند مانايهك
له ئيسلاما هاتووه وه كو : پهرستن وكړنوش بو بردن ، ياوه كو شويڼ
كه وتنو په پيره وى كردن « اَلَمْ اَعِدْ اِلَيْكُمْ يَا بَنِي اٰدَمُ اَلَا تَعْبُدُو
الشَّيْطَانَ ؟ » واته نايا به ليشمان لي وهرنه گرتون - نهى تاده ميزاده كان -
كه په پيره وى شيطان نه كمن ؟ يا وه كو دل پيوه به سترو پيوه خپرو بوون
كه هر به ده وري نهوا بسوورپته وه ، پينځه مهر نهى فرمو : « عه بدي
دينار وعه بدي درهم وعه بدي كوتال داماو نهى » .

بي گومان هر كه سى به هوش و گوشه وه نويز بكاو نم مانايانه
يني به دلي خوږياو سهرنجيان لي بدا نهو كه سه به هيچ جوړى ناچپته
زيرى هيچ نالاو بهرنامه و حوكم و فرمانيك ييجگه له هينى خواى گوره
وه هميشه هتا هتايه ناماده نهى بو به جتي هينانى كاروبار و فرمانه كانى
خواي گوره و پروه ردگار له ته واوى رو وله ته واوي ناوچه كانى زيانا
وه خوږى به لي پرسراوه نه زانئ بو هه موو فرمانيكى ئيسلامي وه هميشه
وله هه موو شويك وله هه موو نيشو كار يكا هر موسلمان نهى و
بس وه ييجگه له ئيسلام هيچ شتيكى تر به راست نازاني .

بهم جوړه نتوانين بلين : نويز نهك هر يه كيك بى له پابه كانى
ئيسلام به لكو به ته واوي ئيسلامه تى تيا نه دره وشته وه ، موسلمانى

نوڙ کەر له نوڙه که یا قورئان نه خوښی و نه ینی له و قورئانه ی که خوی
 یا پیشه و « امام » ی نوڙه که ی نه ی خوښی له نوڙ ی کومه ل « جماعه »
 دا باسی دوزخ و بهمهشت ، یا باسی قهبر و قیامت و موحاسه به و تنگ و
 جهلمه یان ، یا باسی نیش و کاره کانی جیهانی و کومه لانی وه کو نیش و
 کاری زیان ، یا باسی کومه لایه تی یا نابووری یا پرمیاری یا حوکم و
 هرمان په وایی یا زانیاری و ناراسته کاری ، یا باس و نه حکمی نه حوالی
 شخصه وه کو کرین و فروشتن و نیکاح و تلاق و نغفه و کله
 پورو ... هتد ، یا جهنگ و هراو ناشی و په یمان و پری که وتن ،
 یا باسی داستانی نومه ته پیشه کار و هلوښیان به را بهری ناین و
 پیغه موره کانیان و نه نجام و ناکامیان ، یا باسی سیفات و گوره یی خوا ...
 هتد . نوڙ کەر له نوڙا نمانه له و قورئانه ی نه ی خوښی یان نه ی
 یستی نه ینی که نوڙ بکا ده ی نایا نه گونجی خوښدنی قورئان « بانی
 وونه کانی » پارچه به ک بی له نوڙ به لام مانا که ی و په پیره وی کړدنی
 پیوست نه بی له سر مروق ؟ له گه له نومه دا قورئانیس بو سه رنج
 دان و په پیره وی و بی هلسان نیراوه ! بی گومان نا گونجی .

له مه ی پیشه وه دهر نه که وی ، که ههر به نوڙ کړدن مروق
 نه توانی بی به موسلمان ی ته و او نه گەر نوڙ بکات به مانا کانی به وه ، وه
 دهر نه که وی که نسلام پارچه و به شه کانی لیک جیا نا کرینه وه و به کیتی به کی

نه پچراو و نه پساويان له نيوانا ههيه .

وه ټو نوږټه ټو مانا يانه ي پشه وه له مروفا دروست ناکو
نوږټه کهر له خراپه و نارې وايي ناگيرټه وه و نايکلت به گو ي پايه لي قورنان
و نيسلام ، يا نوږټه کهر نابه سيته وه به نيسلامه وه نه چته ژير بالي ټم و
ټه وه وه ، يا په يو هندي راسته قينه ي له گهل خوا ي گوره دا تيا دروست
ناکلت. ټه وه نوږټي ته و او نيه « با به گوږه ي روا له تي فيقي دا واي
کردنه وه ي لي نه کړي » وه ټو نوږټه له خاوه نه کهي وه رنا گيرئ و
ټه درټه وه به سهر و چا ويا ، پښه ممر « درو ودي له سهر يي » فرمو ويه
« هر که سي نوږټه که ي له خراپه نه ي گيرټه وه ټو که سه هر له
خوا دوور نه که ويته وه » وه ده رباره ي ټه وانه فرمو ويه : « نوږټه که ي
وه کو په رو شره نه پچرټه وه و نه درټه وه به سهر و چا ويا . نوږټه کاتي
خوا په رستي به که به دلي هوشياره وه و به گهر دن که چي به وه به جي ييت ،
قورنان رزگار بووني موسلمانان ي به ستوه به هوشيار ي دل و گهر دن
که چي و خو توانته وه له نوږټا « قد أفلح المؤمنون الذين هم في صلاتهم
خاشعون ۱ » وه پښه ممر فرمو ويه : « پاداشي نوږټه تيا ټه و نه و نه دي لم
تي که ي شته تي » .

نوږټه ده ست مایه ي موسلماننه و نه يي له هه مو زه ره ره و زبان و

به تايهك بيماريزي نه وهك قازانچ و دهست مايه ي له دهست بچي. نويز
 تازه كړدنه وه ي په يوه ندي به له گه ل خوا دا ، نه يي ناگاداري بكت تا
 چ راده بهك ماناي په يوه ندي تيا هاتوه ته جي ، وه هوشي پيوه يي نه وهك
 نه مه دوا په يوه ندي يي و نير ته مه ني جيهاني كوتايي هانې بويه پيغه مه
 « دروودي له سهر يي » نه ي فهرموو : « صل صلاة مودع » ياني
 نويزي مال ناوايي و خوا حافيزي كړدن بكه .

شيوه ي به جي هيتاني نويز :

نويز - ههروه كو پرستشه كاني تر - داراي چهند مهرج وبش و
 سوننت و نادايكي تهو توبه كه لم ناميلكه دا بس ناكري وه له كتيه
 فيقه يه كانا به دريزي بس كراون ، وه نه وه ي كه شياو ي بس يي ليره دا
 نه وه به تلين :

نويز ته حيه « تحية » به كه ، ياني هاتنه خرمهت و سوپاس
 كړدنيكه كه بنده ي نازو نيعمهت پي دراو و موچه و ساماني زور
 يي به خشراو هركاته نه كاتي نه چي ته خرمهتي تهو كه وړه خاوه ن چا كه به
 سه لام و ريزي پش كمش نه كاو سوپاسي نه بر او ه ي بو تازه نه كانه وه و
 بچوكي و نانه خوړي خو ي دهر نه بري و باسي به خششه كاني نه كاو ووت و
 ويزو پارانه وه ي له كه لا نه كاو داواي به رده وامي ته و پاراوي كي نه كاو

نادایي که مهربسته یی دهر نه بری و له دواي پیک هانتی مه بهسته کی به
 شهرمه وه نه گهریته دواوه و دهم و دلی هه رخه ریکی باس و خواسیه نی.
 بهم پی به نه و به نده به وه فایه به یانی زیو که له خه وه لساو نیوهر و
 که له نیش دهستی هه لگرت و شه و له پاش شیو کردنه وه و پشوو دار
 نه م بجوکی و ته حی به به به جی دینی.

وه نه گهر نه و گهره خاوه ن چاکه به پی ی رابگه به نی: هه تا تو
 نه م شیوه به جی یی من روی میهره بانیم له گه تا زیاتر نه یی و خوشه
 ویست تر نه یی و زیاتر به خششت نه ده می.

بی گومان له جیانی روژی پینج جار په نجا جار نه و شیوه به جی
 دینی، به لکو له وانه به هه ئاسانه کی به جی نه یی.

وه ئاشکرایه نه و کهسه هه ول نه دا به شیوه کی پاک و خاونه وه
 بی و دهست و دهم و روی و قاچ و قول و بهرگ و کالو لاشه ی پاک
 نه کاته وه و نه به وی شیرین ترین دیمه ن و جوانترین روآلت و وینه ی
 هه یی و هه میسه له جی گایه کی خاوتنا و رو به روی نه و گهره به ی را
 نه وهستی و نه نایه یی هیچ لاشه به کی به دهره وه یی - ییجگه له وشوتانه ی به
 دهره وه ن - وه هه ول نه دا هه موو گیانی بکا به گوئی بوئیستی فهرماشه کانی
 وه زور به ناگاداری و هوش و گوشه وه له گه لیا نه دوی.

وانه زانم بهم نموونه به توانیمان نویژ کردن و ژماره ی نویژو

دابهش کردنیان بهسەر کاتهکاناو مهرج و ماناو بهش و مه بهسته کانی له
 دل و چاووگوئی خوینده وارانوه نزیك بکهینهوه ، وه پروون بووه وه
 بۆمان که نهی نوێژ به پاک و خاوینییهوه بکری له لاشه و کالاو بهرگ و
 جینگای نوێژا ، وه پیوستی ههیه به داپۆشینی لاشه و «عوره» وه بهرو
 کردنی لاشه بۆ شوینی ههلقوینی تاین وه بهرو کردنی دل بولای
 خوای پهروهردگار به هوشیاری و شهرم و ئاگادارییهوه .

مرووف لهیه کهم جارێ که نوێژ دانه بهستی نهی : « الله اکبر »
 یانی خوا له ههموو کهسی گهوره تره ، بهم ووشهیه یه که سهر خوئی له
 دهست ههموو کهس پرگاره نه کاو خوئی نه خانه ژیر سایه ی گهوره ترین
 کهس که خواجه و سهری به ندایه تی بو خوا شوێنه کاو سهری له عاسی
 ههموو کهسیکی تر بهرز نه کاته وه . نهجا له خوا نه پارینه وه که له ههلق
 خه له تاندن و فریودانی شیتانی (دوور خراوه و ده رکراو) بی پارێزی
 وه دهست نه کا به خویندنی سووره تی « فاتحه » وه نهی : « بسم الله
 الرحمن الرحيم » یانی من ئهم په رستن و به ندایه تی و بچوکی خوومه
 به جی دینم و دهست پێ نه کهم به ناوی به خشنده و میهره بان و خاوه نی
 به خشی به لیشاو ، لیره دا ده ری نه پری که به خشنده یی خوا زۆرو به
 لیشاوه له ژماره نایهت « وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها » ۱ یانی نه گهر

بتانهوئى نيممه ته گانې خوا بږميرن بوتان ناکري چونکه له ژماره نايه ن
 « الحمد لله رب العالمين » سوپاس هه ربو! خوابه کهوا په روه ردگار و
 په روه رش کهرو پي گه به ننه رى گيتي به به هه موو جوړه بهش و پارچه گانې وه .
 ليره دا دهرى نه پرې گه وره يى و چاکه و دهسته لاتی بي وينه ي خوا له
 لايه که وه ، وه له لايه کي تره وه پيشاني نه دا که گيتي به هه موو به شه گانې وه
 به کيتي هه به وه هه موويان له بهک سهرچاوه وه هاتوون و دوست و پشتيوانى
 به کترن « نهک وه کو هه ندي فلسفه ي ته نگه لان که به دوزمني به کيان
 دانه ني » وه به تايه تي مروغه کان بهک خيزانن و بهک خوا دروستى کردوون
 وه هه ر خويشي سهرپرشتي يان نهکات .

« الرحمن الرحيم » خوابه کي خاوه ن به زه يي و سوزو ميره بانه
 له گه ل نه وه هه موو نازو نيممه ته ي نه ي به خشي په يوه ندي به نده گانې وه
 شيوه ي دل نه رمي و خوشه ويستى هه به ، دوو باره کردنه وه ي نه م دوو
 ووشه به نه وه نه خاته بهرچاو : که نويز کهر له « رب العالمين » ماناى
 ترس و بيم و زور نه چي ته دلي به وه و تي بگا که به وگوره يى و دهسته
 لانه به وه زور ميره بان و خاوه ن سوزو به زه يي به « مالك يوم الدين »
 هه ر خوي خاوه ني روژى دوايى و پاداش دانه وه به و کس له ورپوړه دا
 هيجي به دهسته نه . نه مېش نه وه ته گه به ني مروغف نه يي هو شي به خوي
 بي و به و ميره باني و سوزي خوابه خهرو نه يي . کهوا به ته ماي نه وه وه

که مته رخمي بکاو گوئی نه داته نیش و کاری، وه نه بی بزانی پاشه
 روژيگی وا هه به ته نیا به ده ست خوايه و له و روژه دا به بیی کرده وه
 پاداش نه دريته وه به چاکه یا به خراپه، نه که به گوتره و ماشه رای،
 نینجا نوپژ که ري دل و وریا ترسي لی نه نیشی و به هه موو دل و ده روون
 وه گیانه وه هاوار نه کاو نه لی :

« إياک نعبد وإياک نستعين » یانی نهی خوی گه وره و په روه ردگار
 و میهره بان و به خشنده و خاوه نی روژی پاداش دانه وه، ئیمه - موسلمانان -
 هر تو نه په رستین و هر بهنده ی توین و هاوار ته نیا بو تو دینین و
 هر شوین حوکم و فرمان و یاسای تو نه که وین و ته نیا له سهر بهرنامه و
 پروگرامه کی تو نه پوین و هر له تو نه ترسین و داوای یارمه تی و
 کومه کی ته نیا هر له تو نه که ین له هه موو نیش و کارینکمانا چ بو نه م
 جیهان و چ بو نه و جیهانمان . لیره دا نوپژ که نه یته موسلمانان راسته
 قینه و بهنده ی ته وای خوا و بهمه یس سهری له عاسی هه موو شتی یا
 که سبکی تر بهر نه یته وه له هه موو به ندایه تی به کی پرزگاری نه بی و سهر
 بهستی و سهر فرازی ته وای و نه نگری و هه موو جیهان و گیتی به لایه وه بی
 بایخ نه بی چونکه بوته بهنده ی راسته قینه ی خوا « إهدنا الصراط
 المستقیم » یانی نهی خوی ئیمه تو به گه وره بی خوئ ئیمه بخهره
 سهر پینگای راست و ره وان « که نیسلامه تی به » وله سهری یرامان

بگره تالی ئی لا نه دهین و سه زمان لی نه شیوی و گو مپرا نه بین و پری
 نمووی مان بکه بو سه ر یاساو بهر نامه که ی نیسلام که هر نه وه ریگای راست
 « تَوَاصُوا بِهَذَا صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ
 عَنْ سَبِيلِهِ ۚ » واته نه م ئایینی نیسلامه ریگاو بهر نامه ی راستی منه دهی
 نیوه بچه سمری و به لام نه کن بکه ونه سر ریگاکانی تر چونکه له
 ریگاکه ی خوا لانان نه دن و گو مپراتان نه کن و بلا وه تان پی نه کن
 و بهر ته وازه تان نه کن .

« صراط الذين انعمت عليهم » یانی نه و ریگاو بهر نامه یه ی
 که پری و شویی پشه مهران و پی او چا کانه نه وانه ی تو نیمه تی راسته
 قینه ی خو و بهر نامه ی شیرینی خو و پی به خشیون و پی یانت شایسته
 بینوه و ناگاداریت کردون تا سمریان لی نه شیوی و له پری لا نه دن .
 « غیر المغضوب عليهم ولا الضالین » واته نه ک ریگای نه وانه ی
 له بهر خراپه و بهر پیستی یان خه شم و قینی تو یان لی که وتوه ته کارو
 سمریان لی شیوا وه و تویش لی یان ره نجاوی و نه ک ریگه ی گو مپرا هان
 که نایانه وئ ریگای راست بدوزنه وه . ئینجا نه پارێته وه له گه ل ترسو
 هیواداو نه لی : (آمین) خوا به تو نه م بهنده بی و بهرستن و نزاو
 بارانه وه بهم گیرا بهرمو .

تییینی :

لەم سورەتە پێرۆزەدا چەند شتێك ئەدا لە دڵ نۆیژكەرو
سەرنج دەری دڵ هوشیار :

۱- موسلمان لە ھەموو ئیش و کاریکیا ئەبێ بە ناوی خواوە
دەست پێ بکا وەباسی بەخشنەیی و میھرەبانیی بکا .

۲- لە کاتی دەست پێ کردنی بەئێشەکە ی سوپاسی پەرورەردگار بکا

۳- ئەم سورەتە یەکیەتی و تەنایی خوا لە جوانترین دیمەنا
پیشان ئەدا . ئەوەتە ئەلی : سوپاس ھەر بۆ خواوە ، ھەر خۆی
پەرورەردگار و پەرورەرش کەرە ، ھەر خۆی خواوەنی رۆژی پاداشەو
سەر پەشتی پاداش دانەو ئەکات ، وەموسلمانان ئەلێن ھەر تۆ ئەپەرستین
وە ھەر بەندە ی تۆین « بەو مانایانەی لە پێشەو لی دواين » وەداوای
یارمەتی و کۆمەکی ھەر لە تۆ ئەکەین و ھاوار ھەر بۆ تۆ دینین ،
ھەر تۆ ئەتوانی بمان خەیتە سەر ڕینگای راست ولە سەری رامان
بگری و نەبەلی سەرمان لی بشیوی یا خەشمان لی بکەوێتە کار کەواتە
ھەر لە تۆ ئەپارێتەو و ھەر لە تۆ ئەترسین .

۴- ووتنی ووشەي « العالمين ، نعبد ، نستعين ، إهدنا » بە
شیوەی واتە ی کۆمەلایەتی بانویژکەر بە تەنیا ولە شۆنیکی چۆل و

هولشا بئ ئەو ئەگەبنى ئە ئايىنى ئىسلام ئايىنىكى كۆمەلەيتىو
 مۇسلمانان يەككى ئەبى يەك پارچەبنو يەككى تەواويان ھەبىو ھەر
 يەكەيان بۆ ئەوانى تریان بۆبنو ھەر يەكەيان خۆى بەخشى براىى لە
 قەلاى بەرزى كۆمەلەيتىو مۇقايەتىيانا وە ئەبى لە تايەتى تریان ئىشيانا
 لە گەل ئەوانى تریانان .

بە پراستى ئايىنى ئىسلام لەم گوشەى يەككى بەدا بەرزترین خزمەتى
 کردووو جواتترین بناغەى بۆ داناو ، لە زۆر ئايەت و فەرمودەدا
 ئەم مانا و مەبەستە ئەچەسپىو مۇسلمانان بەلکو مۇقايەتى بە پروپەگەندە
 گشتى ئەکات بە براى يەك دەرى ئەخا كە ھەموويان لە يەك ئەژادن
 و بەرەبائىكن ولە پياوو ژنىك دروست كراون و يەك خويان ھەبەو
 ئەبى يەك بن و پىگەو و بۆ يەكترى بۆبنو چىيان بۆ خويان ئەوئى بۆ
 مۇسلمانەكانى تریش ئەوەيان بۆو . . . ھەند وە ھەر وەھا مۇسلمانانى
 دىيان گەرەك رۆژى پىنج جار كۆتەبنەو بە ھۆى نوپۆى كۆمەل
 « صلاة الجمعة » وە ، وە مۇسلمانانى شارو ناوچە ھەفتەى جارێك
 بە ھۆى نوپۆى جومعەو لە شۆيىكا كۆتەبنەو ، وە سالى دوو جار
 بە ھۆى نوپۆى جەژنەكانەو كۆتەبنەو ، وە ھەموو سالىك جارې ھەرچى
 مۇسلمانى دەستەلا تەواناى ھەبى لە ھەموو لایەكەو رۆ ئەكەنە
 شۆيى ھەل قولنى ئىسلام ولە حەجا كۆبۆنەو يەككى گشتى مۇسلمانان

نه كهن . خو ئاشكرايه فلهسهفهو سوودي ئهم كو بونه وانه پتهو كردنى
يه كيتىو به يه كا بوونهو ئاگادارى يه له خالى يه كترى . . . وهند .

ئىنجا نوپۇز كهر لا نه كاتهوه به لای قورئانى پىروزه وه سووره تى
يا هه ندى تر له قورئان نه خوئى بو نه وهى پىرى لى بگاته وه له ده رىاي
بى پى قورئان هه ندى تر هه ل گوزى و فىزى هه ندى له ده ستوره كانى
بى وشى له زوشته كانى هه ل بگري تايكانه سه ره شق بوژيانى و بو
باشه پروژى كارىكى وابكا به سه ره رزى بچته ديوانى خواوه .

كه نوپۇز كهر له وه بو وه خوئى خوار نه كاته وه نه چته ركوعه وه
« ركوع » ومل كه چى خوئى به رابه رى گه وه بى خوا ده ر نه برى و
ته سىبىحاتى خوا نه كا ، نه نجا به رز نه يته وه ريك رائه وه سى و سوپاسى
خوا تازه نه كاته وه وله پاشا سه رى به نده بى نه يته زه وي و كورنوش
(سجده) نه با بو خواي گه وه رو پى بو نه خاته سه رزه وي و نه وه پىرى
پله ي به نده به تى پىشان نه دا ، و دوو جار ئهم كورنوشه نه باو لاله و
پارانه وه و ته سىبىحاتى تيا نه كات ، به م ره نگه تالى نه يته وه ، له پاشا
به شه رم و نه ده به وه دائه نىش و ته حى به (التحية) ي راستى پىشكهش
نه كا - وه كو مال ئاوايى بكا - نه لى : هه موو ته حى به و سوپاس و چاكه و
گه وه بى به ك هه ر بو خوا به سه لام و ره حمه ت و به ره كاتى خوا له سه ر
تو بى نه ي پىغه مه رو رى پىشانده رو رابه رو ماموستايى به رىز كه ئىمه ت

گەياندووو به خوا ناسين « وه له و کاته دا له دلی خويا پيغه مهر حازر
 نه کاو نهم نزايه بو نه کاو سوپاسي نه کا » وه سه لاميش له سهر ئيمه وه
 سهر ههموو موسلمانان چا ک و راسته کانش پي ، وه ليره دا شايه تمان دينيه وه
 و په يمانه که ي تازه نه کاته وه ، ئينجا داواي باريني دروود نه کا بو سهر
 پيغه مهر و يارو دوسته کاني داواي نه که ويته پارانه وه مه به ستي خو ي
 دهر نه بري له داوا کيا ، ئينجا کوتايي به نويزه که ي ديني و سه لام
 نه داته وه . نهم لي کلينه وه به ههر چهند ساده بوو به لام دهر ي خست
 که کامه به نويزه راسته قينه که نويزه که له خراپه لانه دا ، وه پيغه مهر
 (دروودي له سهر پي) به کامه ي نه ووت : « چاوم به نويزه کردن
 روون نه يته وه » و نويزه به کورت ي ئيسلامه تي دهر نه خا ، وه نويزه که
 نه ي به نه واوي به شه کاني ئيسلام به جي ئيني نه ک نه و نويزه ي ساده و
 پي تام پي وه کو من و تو .

*****

پایه‌ی سی و سه‌م له نیسلا ما :

زه‌کات دانه

زه‌کات دان یه کیکه له بهش و له پایه‌کانی نیسلام ، وه پیوسته کیه له پیوسته‌کانی نیسلام زور به‌گرنگه‌وه سهیری زه‌کات نه‌کات ، نایی له‌هر شوینیکا له‌قورئان یا له‌فرموده‌دا باسی نوژنه‌کات به‌زوری به‌دوای نه‌وا باسی زه‌کات نه‌کات ، نوژو زه‌کات دوو پایه‌ی مه‌حکمه‌و داریژراون له پایه‌کانی نیسلام ، قورئان نه‌فرموی :

« فاقیموا الصلاة وآتوا الزكاة » ۱. واته نوژبکه‌ن وه‌زه‌کات بده‌ن وه‌قورئان برایه‌تی نیوانی موسلمانان له‌سه‌ر نهم دووانه هه‌ل نه‌سینی .
[فان تابوا وأقاموا الصلاة وآتوا الزكاة فإخوانکم فی الدین ۲] واته نه‌گر په‌شیمان بوونه‌وه‌و نوژیان کردو زه‌کاتیان‌دا نیت برای نایی نیون وه‌زه‌کات به‌پاک که‌ره‌وه دائه‌نی (خذ من اموالهم صدقة تطهرهم وتزکيهم بها ۳) یانی زه‌کات له‌مالیان وه‌برگه‌رو پاکیان بکه‌ره‌وه‌و پالته‌یان بکه‌پی . واته به‌دانی نه‌وه‌قه‌ی نیسلام له‌سه‌ری دایناوه

(۳) التوبة ۱۰۳

(۲) التوبة ۱۱

(۱) الحج ۷۸

مال و ودل و گەردن و دەرونی پاك ئەیتەو ، پاك كەرەووی مال له هەقی موسلمانان و بەروكەتی تی ئەكەوێ . پاك كەرەووی دل و دەروە له پێكەیی و چروکی و زژدی و هەر بوخوویستن ، چونكە دل و دروون كە پاك بوووە گوشاد ئەبێ و بەخشندەیی تیا نەروێ پاك كەرەووی گەردنە له هەقی خەلكی و نازاد ئەبێ .

زەكات پێوستی مالی بە هەر چۆن نوێژ پێوستی كەشی بە ، هەرچۆن مرۆف بە نوێژ كردن پەيوەندی له گەل خوادا ئەبەستی ، بەزەكات دانیش پەيوەندی له گەل مرۆفەكانا ئەبەستی ، وە ئەم پەيوەندی بەش ئەیتە هوێ پتەو كردنی یاسای كۆمەلایەتی و پەيوەندی له ناو كۆمەلای وەدەرگای خوشەوێستی و یارمەتی و هاری كاری ئەكەتەو . ئیسلام دان نانێ بە یاسای چینیایەتی دا (نظام الطبقات) و نازاری بە له دابەش بوونی سامان بەشیوەیەك كە هەندی له ئەندامانی كۆمەل سامانی گەورەیان هەبێ و بەوپەڕی خوشی و دەستەلاتەو بەزین كەچی بەشتیكی گەورە له كۆمەلای هەزارو یی ئەواو كەم دەسو و برسی و پرووت و قووت بن . وە هەناسە ی سارد هەل كێشن

له بەر ئەمە وەبۆ ئەوێ ترازوی دابەش كردنی سامان بەسەر كۆمەلای هاوئایی و لارەسەنگ ئەبێ پێوستی گێژاوه له سەر دەولهەنەكان هەموو سالی بەشی له سامانەكەیان جیا بكرێتەو بە بدری بە هەزارو كەم

دهسهكان وله پرژوه گشتي به كانا سهرف بکړي وه نهو به شهيشي ديارى
 کردووه و پيى نهى : (زه کات) . بم ڪرده وويه له لايه کوه
 هزاره کانش له گمل دهوله منده كانا نهژينو ژيانيان بو ناسان نه کړي
 وه له لايه کي تره وه ترازوى دابش کردن پړک رانه ووستي ، واته
 جياوازي به راده به ڪي ناپړک و ناشرين ناپي ، قورنات نه فرموي :
 (کي لا يکون دولة بين الأغنياء منكم ۱) ياني بو نه وه سامان
 دابش نه کړي به سهر همووانا هتا سامانه ڪه هر له ناو دهستی
 دهوله منده كانا نه ميننه وه له ميانه وه بو نه ويان ، به لکو به ناو ته وای
 کومه لا بلاوه بکا .

نيسلام نه چي به گز کوښونه وي مال و سامان له ژير چهند دهسيکا
 ونه و لاره سهنگي به له ترازوى دابش ڪردنا لا نه با وه ييجکه له
 زه کات دان چهند ريکايه کي تری بو بلاو کردنه وه سامان داناوه
 وه کو : نيرس (الارث) واته هر که ستی مردکله پوره کهي بلاوه
 نکا به ناو خزمه کانيا ، يا وه کو نه فقهه ، هر که سه نه پي چهند که سيکی
 خرم خویشي خوئی به خيوکا ، يا وه کو که فارهت (كفارة) هر که سي
 لاري پي کرد نه دازيکی ديارى له سامانه کهي لي نه سينري يا وه کو خيرو
 سه دهقه (صدقه) که نيسلام زور هته ره سووره له سهری وبه گرمی

داواى نهكا له موسلمانان وبهليڼي گوره و پاداشى باشيان نه داتې له
 سهرى ، وه ييجكه له مانه يش نايې له ناو كوتمه لا برسى پي بهي خوراك
 وتينو بهي تاوو پرووت بهي بهرگ و ههزار بهي جيگاو گنج بهي
 ژن يا بهي شوو ... هتد بهلكو نه مانه هه موويان نهي له مالي خاوه
 دهسته لانه كان پيوستى به كانيان جي به جي بكرى ، قورنان نه فرموى :
 (وفي اموالهم حق للسائل والمحروم ١) واته له مالي ده و له مهنده كانا
 بهي سوال كړو ههزارو پي نه وايان هه به (وانفقوا عما جملكم
 مستخلفين فيه ٢) واته له و مال ه سهرف بكهن له رتي خوادا كه
 خوا نيوهى به جي نشيني خوي له سهر داناوه . وه پيغه مهر (دروودى
 له سهر پي) فرمويه :

« خهلكي مهر شوني مرويك به برسى له ناويانا پروژ بكا ته وه و
 تيږى نه كهن نه وه زمه (زمه) و پيمان و بهليڼي خوا بو نه وانه نه ماوه
 وه جارتيكان فرموى :

« به خوا باوه ري نه (واته موسلمان نه) هه تا سى جار ، ووتيان
 كي نهى پيغه مهرى خوا ؟ فرموى نه و كه سهى به تيږى شو بكا ته وه و
 دراوسيكه ي برسى پي و نه و يش پي بزانى و تيږى نهكا . »

وه نيمامى (عمر) خوالى نى رازى پي فرموى « نه كهر نه وهى

نیستا بوم دەرکه و تووه نهوسا نه مزانی زیاده ی مالی ده ولمه نده کانم
 نه سنده ووه نه م دا به هزاره کان « وه جورها به لگه ی تریش بوم
 مه به سته هه یه .

نیسلام هه لی نه سی به م کرده و هه : چونکه نه و کوبونه و هه ی
 سامانه له چند شوینکا له لایه که وه نه یته هوئی باخی بون و خوئی گورانی
 ده ولمه نده کان (کلا ان الانسان لیطغی ان رآه استغی) واته
 سروشتی مروفت وابه نه گهر خوئی وایی که نیحتیاجی و پیوستی نه
 باخی و گومرا نه یی ، وه له لایه کی تره وه نه یته هوئی پهیدا بوون و دروست
 بوونی به خیلی و رق و قین و ناخوشتی و پشیوی و ناژاوه و جورها نه خوشتی
 کومه لایه تی وه کو دزی و بی تابروی و خراپکاری ، وه شیرازه ی تاسایش و
 هینی نه پجری .

بله ی زه کات له یاسادا

زه کات نه یته هوئی بهرپا بوونی یاسای تابوری و یاسای کومه لایه تی
 له به کاته وه بهتو یان نه کات ، وه نه یته هوئی راست بوونه و هه ی یاسای :
 بو به کتر بوونی کومه لایه تی (التكافل الاجتماعي) وه یاسای : ده سته بهری
 کومه لایه تی (التضامن الاجتماعي) له ناو کومه لا .

ره‌خنه و نلامی :

هندي له دوزمناني نيسلام وه دوای نه‌وانه وه شوین که وتوه گانيان و
تی نه‌گه‌یشتوان له دژی یاسای نابوری نيسلام نه‌دوین : گوايه نيسلام
ياسای نابووری له‌سهر خيرو زه‌کاتی ده‌وله‌مه‌ندان دامه‌زینی
وه موسلمانان به‌سوال و ده‌ست پان‌کردنه‌وه نه‌ژینی ، بی‌گومان نه‌مه‌یش
سوکی و رېسوایی نه‌گه‌یه‌نی و شایانی مروفي نازادو سهر به‌خو نه .

له وه‌لاما نه‌لیم : نه‌و که‌سانه‌ی به‌م جوړه ره‌خانه‌وه خویان
خه‌رو نه‌که‌ن یا خو دلی خویانی پی‌خوش نه‌که‌ن نه‌وانه خه‌یالان خاوه ،
چونکه تایی نيسلام چیا به‌کی که‌وره‌یه‌و به‌په‌له‌پتکه ناروخی و له‌ره‌ی
پی‌ناکه‌وئی ، وه بو‌ده‌م کوتی نه‌وانه پی‌م‌خوشه به‌کورتی هه‌ندی له
ياسای نابوری نيسلام بدویم .

ياسای نابووری له نيسلاما ۱

هه‌ر چه‌نده باسه‌که‌مان وابه‌سته‌ی به‌زه‌کاته‌وه هه‌یه به‌تایه‌تی به‌لام
به‌شیوه‌یه‌کی (لی‌هه‌ل‌که‌وتن) به‌کورتی هه‌ندی له‌باسی نابووری
نيسلام نه‌دویم .

تایی نيسلام (وه‌کو بیروباوه‌ریکی گشتی) ناوچه‌ی نابووری

---

(۱) یونهم باسه‌سیری په‌رای « السلام‌العالمی‌والاسلام » بکه له نویسی سید قطب .

شان به شانی ناوچه کانی تر هیناوه و رنیک و پتکی کردووه : (دهسه بهری
 ژبانی به ریزی) کردووه به ندیک و پیوستی گیزاوه له سهر ~~کومه~~ لی
 موسلمانان (وه له سهر حوکومه تی ئیسلامی که نوینهری موسلمانانه)
 ناماده کردنی ژبانی له پهرگی ریزو شهره فا بو ههموو که سی « واته
 بو ههموو مروقی ، موسلمان بن یان نه » له پیشه وه باسماں کرد
 که نابی مروقی موحتاج بی و یحتیاجی به کهی بو به جی نه هینزی ، دیسان
 نیمای (عمر) خوا لی یی رازی بی موجهی بری به وه بو منال سه د
 درهم وه که گوره بوو بوئی نه کرد به دووسه د درهم ، وه بو منالی
 بی کهس موجه به کی دیاری نه بری به وه ، وه بو پیرو په ک که وتوی گاورو
 جوله که بهشی دیاری دانه نا . وه زیاتر له مانهیش به گویره ی مبدته ی
 به رزی ئیسلامی : « پیاوو خزمه تی و پیاوو پیوستی » ناماده کردنی
 ژبان و پیوستی بو ههموو مروقی .. دیسان ئیسلام ههول نه دا بو خسته
 نیشی مروقه کانه وه ، وه زور سه نای ئیش و ئیش کهر نه کا . پیغه مهر
 (دروودی له سه ری) نه یی فهرموو : « خوا به نده ی ئیش کهری خوش
 نه یی » وه نه وه ی فهرموو : « ههر که سی به ماندوو به تی له ئیش کردنا
 شهو بکانه وه که به یانی ههلسا خوا لی خوش بووه » (وه جارنیک
 پیاویک هاته لای پیغه مهر و سوالی کرد پیغه مهریش دای ناو ناردی
 نه ورو په تیان بو هینا و فهرمووی : « برو به کول دار یینه و خو و

خیزانه که تی پی به خپوکه و دوايي سهرم لی بده ره وه .

ئیسلام ری نادا به موسلمانان به خوا په رستی تایه تی به وه . خه ربك
بن و واز له ئیش کردن یتن : « عمري کوری خه تاب چو وه مزگه وت
و سهیری کرد کومه لی خه ربکی خوا په رستین ، فهرموی : نه وه
چی نه کن ؟ ووتیان : وازمان له جیهان هیناوه بو خوا په رستی .
فهرموی : نهی به چی نه ژین ؟ ووتیان : پشت نه به ستین به خوا (واته
به یارمه تی موسلمانان نه ژین) عمر به دار به ربو وه سهر و چاویان و
فهرموی : ئیوه نه زانن ئاسمان نه زیر نه بارینی و نه زیو برون بو خوتان
ئیش بکن .

ئینجا ئیسلام یاساکی له ئابوری دا دائمه زرتینی له سهر چند
مه بده ئیک :

مه بده ئی یه گهم :

سامان هر له ژیر دستی ده و له مه نده کانا نه مینته وه و بلا وه
بکا به ناو کومه لا به ههزارو ده و له مه نده وه . ئایاتی قورئان راسته و خو
نهم مانایه مان نه داتی (کي لا یكون دولة بین الاغنیاء منکم) .

---

(۱) الحشر ۷ .

مه‌بده‌نی دووهم :

مه‌بده‌نی « به‌رژه‌وه‌ندی گشتی » (المصالح المرسله) نه‌ویش نه‌و
به‌رژه‌وه‌ندی‌یه گشتی‌یانه‌ی به تاییه‌تی نیسلام لی‌یان دواوه‌و نه‌یان داته
ده‌ست ده‌وله‌تی نیسلامی که به‌گویره‌ی پیوستی تیایانا سامانی سه‌ر
مایه‌داره‌کان وه‌ریگری و خه‌رجیان بکات (۱) .

مه‌بده‌نی سسیهم :

مه‌بده‌نی (ری گرتن) « سد الذرائع » یانی ری گرتن له‌و
شته‌نی سه‌ر نه‌کیشن بو خراپه ، نه‌وه‌ی شایانی باسه‌لی‌ده‌دا کو‌بو‌ونه‌وه‌ی
سامان لای چهند که‌سی سه‌ر نه‌کیشی بو‌گوناهو خراپه ، وه‌خرابه‌یش
نه‌بی ریگای لی بگیری . له‌به‌ر نه‌وه‌ نایی ریگا بدری به‌کو‌بو‌ونه‌وه‌ی
سامان له‌لای چهند که‌سی (۲) .

نیسلام زور به‌تونندی له‌سوو نه‌دوی و به‌خرابو تاوانی گه‌وره‌ی
دائه‌نی وه‌به‌هیچ جوری له‌نیسلاما سووکاری زیگای نادری ، خو
بی‌گومان سوو یه‌که‌م هویه‌بو کو‌بو‌ونه‌وه‌ی سامان و بو پیک هاتی
سه‌رمایه‌داری و بو دروست بوونی چینایه‌تی له‌ناو کو‌مه‌لا .

---

(۱) سه‌یری کتبی «مالک» له‌نووسینی أبو‌زهرة بکه .

(۲) سه‌یری «مالک» بکه .

مه‌بده‌نی پینجهم :

قه‌ده‌غو یاساخ کردنی ده‌ست به‌س‌را گرتن (الاحتکار) ه
نمه‌یش بریتی به‌له‌ ده‌ست گرتنی چهند که‌سی به‌س‌ر به‌رو بووم و
که‌لو پهل یا هوپه‌کانی به‌رو بووما وه‌ته‌نیا هر به‌گویره‌ی به‌رزه‌وه‌ندی
خوئی بلاوی بکاته‌وه ، نمه‌یش نه‌یته‌ هوئی تیک‌ چونی ترازوی دابش
بوونی سامان و پیک‌ هاتی سهرمایه‌ داری و چینه‌یه‌تی و نیسلام ریگای نادا .

مه‌بده‌نی شهمه‌م :

مه‌بده‌نی (گیرانی س‌ر چاوه‌ گشتی‌به‌کانی به‌رو بووم به‌مالی
کومه‌ل یان ده‌ولت که‌ نوینه‌ری کومه‌له) « تأمیم المرافق العامة » .
نمه‌یش به‌چاو کردن له‌ گیرانی (ناوو ناگرو گیاو پوش) که
فهرمووده‌ کردونی به‌مالی گشتی .

به‌گویره‌ی نمه‌ هموو س‌ر چاوه‌ گشتی‌به‌کان وه‌کو نه‌وت و
کانگاگان و ناوو کاره‌باو دارو به‌ردو شهریکات و به‌ریدو ... هتد مالی
گشتین و ده‌ولت س‌ر به‌رشتی‌یان نه‌کا .

مه‌بده‌نی حه‌وتم :

یاساخ کردنی نیسراف و پاره‌ به‌ فیژودان و زور ریژ چون له
را‌بواردنا ، نیسلام بوهموو شتی سنووری گونجاوی داناوه‌و ری‌نادا

بهی دهرچونیان « وکلوا واشربوا ولا تسرفوا ۱ » یانی بخون و بخونه وه
وئسراف مه که نو له سنوور دهرمه چن .

مه بدهنی ههشتم :

مه بدهنی حهرام و قه ده غه کردنی مال شار دهنه وه و خه زنه دانان :
« والذین یکنزون الذهب والفضة ولا ینفقونها فی سبیل الله فبشرهم
بعذاب أليم ۲ » : یانی نه وانهی زیئو زیو نه شار نه وه و خه زنه یان نه که ن
وه له ریئی خوادا سهرفیان ناکن مژده یان بده ری به سزای به هیزو
ناره حهت .

مه بدهنی نویم :

مه بدهنی « نه مهت له کوئی بوو ؟ » : ئیسلام سه ره رای نه وه ی
رینگا نه دا به مروف ئیش بکا و سامان ده ست خوئی بخا و مولکایه تی
ته نیایی و تاییه تی دانی پیانه نی له گهل نه مه دا رینگا و سنووری بو دا ناوه
وه نه بی به پیی نه و رینگایانه و له شورای نه و سنورانده خه ریک بی ،
وه نه گهر سامان لای به کئی یا چه ند که سی زور بوو که له که ی کرد
ده ولت بوی هه یه داوای [له حکوئت بوی] لی بکا و به پیی
مه بادینه کانی ئیسلام ده ستی تی بخا نه گهر به ریئی راست کوئی

کردبووه وه . بهلام تهگەر له نیک هینانیا له مه بادینه کان لای دابوو
 له سنوور ده رچووو ، بۆ نمونه تهگەر به داگیر کردن یا زولم و زور
 یا دزی یا بهرتیل یا فرو فیل یا سوو دهست به سهره گرتن یا قومارو
 یا نسیب یا عهره قو شراب و ... هتد دهست خۆی خستبوو ، لیره دا
 نیسلام دان بهو ماله دا نانێ و به مالی گشتی موسلمانانی دانه نی - تهگەر
 خاوه نه که ی دیاری نه بی - وه نه ی بات بو [بیت المال] و خهزینه ی
 ده ولت .

مه بده نی دهیم : زکاته .

زه کات مه بده نیکی گهره ی ئابووری به له ئیسلاما ، زه کات
 وه نه بی بریتی بی له خپرو چاکه کردن له لایهن ده ولمه نده کانه وه بو
 هه ژارو کهم ده سه کان هه تا سه رمایه داره کان به ئاره زوو خواستی خوێان
 بیده ن به وانه ی خوێان نه یانه وی به رابه ر به ئیش و ینگار کردن یا منه تیان
 به سه را بکه ن ، یا بو ترێ ده ستی ژورو چاکتره له ده ستی خواری
 یا وینه و ینگار یکی ریسوایی و دامای هه بی وه کو دوژمنانی
 نیسلام نه لێ :

نه وانه و به لکو هه قیکی مالی به و خه رج و باجیکی سالانه یه
 که حوکومه ت هه موو سالی به بی ی رپژه یه کی تایه تی له ده ولمه نده کانی

نەسبىي ، وە بەئزى ياسايەكى زېڭ و پېڭ سەرقى ئەكاو دابەشى ئەكا .
ئايىا ئەگەر حوكومت لە مالى دەولەتمەندەكان خەرچىك بىسبىي
بۇ خويندن و زانىبارى كەس ئەلى ئەمە رېسوايى و سوكىيە بۇ شانى
مامۇستايان و كار بە دەستان ، بىي گومان نە .

لە پېشەو زانرا كە زەكات خەرچىكى سالانەيەو حوكومتى
ئىسلام لە مالى دەولەتمەندەكان بە رېئوى $\frac{2}{5}\%$ هەتا 10% وەرى ئەگرى
هەموو سالىك و لە شۆينە ديارى كراوكانا خەرجى ئەكا ، كە واتە
ئايى دەولەتمەندەكان خويان وە بە ئارەزوي خويان بلاوى بىكەنەو بەلكو
ئەبى نوينەرى تايەتى حوكومتى ئىسلامى وەرى بگرى ، لەمەو بۆمان
دەر ئەكەوي : بەكەم پيويستى مۇسلمانان ئەو يە كە هەول و تىكوشان
برۆچان بەدن بۇ دامەزراندن و پېڭ هينانى حوكومتى ئىسلامى ئەو
حوكومتەي بەئزى مەبادىئەكانى ئىسلام دروست بىي و كار بە دەستەكانى
ئىسلام بە لايىقيان دابىي ولە سەر ياساو بەرنامەى ئىسلام برؤا و دروشم
ورژيم و نەرقى لە ئىسلامەمەو هەل گوزى . وە كەمتر خەمى وگوئ
نەدانى مۇسلمانەكان بەم كارە گرنگە ئەيئە هوئ وەستاندن و كار نەهينانى
زۆر لە ياساو مەبادىئەكانى ئىسلام ، وە بەمەيش مۇسلمانان هەموو
گوناهبارن و خوا پرسىاريان لى ئەكاو موحاسەبەيان ئەكات .

ئىتر چۆن ئەبى مۇسلمانەكان بە تەماين بەزەكات دانىكى روت و

بى تام رىزگارىيان بىي و لى پرسینه وه يان نه بىي .

چاره سهرکردنى ههزارى و لا بردنى كهه و كورى به هوى
زه كاته وه :

له پشه وه زانيمان كه نابى دهوله مه نه خوى زه كاته كه دهركاو
راسته و خوى بيدا به ههزاره كان بهلكو نوينه رى تايه تى حكومت
وه رى نه كرى و دوايى دابش نه كرى به سهر ههزارو كهه ده ستانا .
وه ئىستاش نه كو مه له به ياساى ئىسلامه تى نه جو ليته وه و نه
حوكومت ئىسلاميه ، نه كهر يىت و ته نيا له به ندى زه كاتا به پىي
به رنامه ي ئىسلام بجو ليته وه نه توانين ته نها به زه كات له ماوه به كى كه ما
زال بين به سهر ههزارى و كهه ده ستى يا و كهه و كوررى له ولا تا
نه به لين . چونكه ئىسلام رازي نابى له ههزاره كان به ته مه لى و بى كارى
دابىش و زه كاتيان بو كو بكرى ته وه و بكرى به قورگيانا ، بهلكو
له پشه وه هه لمت نه با ته سهر بى كارو ته مه له كان ، وه نه يان خاته ئىشه وه و
نايه لى ههركه سى ئىشى لى بىي - هه ر ئىشى بىي - به بى ئىشى دابىشى و
كارىكى بو ريك خات ، وه له مالى زه كات داوايى كو كردنه وه ي سهر
نه كا نه وه ي ئىشى نه و نه توانى ئىش بكا هو به كانى بو پيك دىنى ، بو
جوتيارى بى ئىش و زه وى و توو و شته كانى تر ريك نه خا ، بو دارتاش
ته شوى و مشارو ئاميره كانى تر پيك دىنى و ... هتد . بى گومان نه مانه بو

سالی دوايي ته گهر زه کاتيان لي زهر نه گري پټويسي يان به زه کات پټي دان نامتې ، بهم پټي به بگويږه ي نيسلام بگريپن به ناو کومه لا به دل سوزي به چنه ساليک نه توانين هه مووي بخينه نيشه وه و بهرو بوومي لي وهرگرين و سوودمان پټي بگيه ني .

ماوه ته وه پيرو کويږ و نوقسان و پهک که وتو و نيش لي نه هاتو ، نه مانه موچه ي تايه تي و دياريان بو نه بريته وه که پټي بږين . وه چي له مالي زه کات مابه وه له پټويسي يه کاني کومه لا : وڼکو مزگوت و پرد و شفقام و قوتا بخانه و نه خوشخانه و ... هند . وه له پرژه ي به سوودا که سوودي بگريته وه بو کومهل وه کو پرژه و کانگاو کارگاو ... هند به کار نه هيري و نه خريته نيشه وه و به ماوه يه کي کهم وولا ته که مان له پيشه ننگي کارواني شارستانه تي يه وه نه بي .

نهمه يش وه نه بي ته نها شتي کي نه زه ري يا خيال و خه ويننيک بي ، به لکو شتي کي راست و واقعي يه و چنده ها سال موسلمانان له سهر ي روښتون و به کاريان هيناوه ، وه کو ميږو بومان نه گريته وه بو نمونه : يه حياي کوري سه عيد (يحيى سعيد) نه لي : « عمر ي کوري عبدالعزيز ناردمي بو خه رج و زه کاني نه فريقاو هينامه وه گه راين به شوي هه زارانا بيان دهيني که سمان ده ست نه که وت و نه چونه مالي هه رکس نه ي ووت له وپيش بوايه وهرمان نه گرت به لام نيسا نامانه وي .

عمری کوری عبدالعزیز همووی تیر کردوین . له پاشا عمر فرموی:
« بزانه بهندهی پی بکړه و نازادیان بکه » .

نهم نمونه و چنده های وینهی دهری نه خا که نیمه ی موسلمانان
به دژهای میژوومان دواکه وتن و پسوایی و به جی مار و کم و کوری و
هزارو بیان به گویره ی پشت کردنمان بووه له ناین و لادانمان بووه له
مه بادینه کانی وه هرکاتی چووینه ته وه سهر پینگای راستی ناینه که مان
له پشه نگی کاروانی مرو قایه تی به وه و جینگای ماموستایمان بووه .

دووباره نهی خمه وه پیش چاو که هه ول دانمان بو به جی هینانی
مه بادینه کانی نیسلام و بو به کار هینانی یاساو نه ریته کانی و بو دامه زرانندی
حوکومه تیگی نیسلامی پیوستی به کی ناینی و کو مه لایه تی و نابووریمانه ،
وه نه بوونی نمانه یه هو دواکه وتن و داموای و کو به یی و نه خوشینه
کو مه لایه تی به کانمان .

به لام (داخی گرانم) نیمه لهم حقیقه ته پی ناگاو که مته ر خه مین و
به هیچ جوړی ییری لی تا که ینه وه و نه ملی تی میشتی میوانمان نه .

****

پایه‌ی چوارم له نیسلاما :

پۆژو گرتنه

كانت خواي پەروەدگار پيڤه‌مه‌ري مەزن « محمد » (دروودی له‌سه‌ربى) نارد بۆ رزگارکردنى گروهي تازه‌ميزاد له‌و هه‌موو ناريكي و خراپه‌و سه‌رلى تيك چون و گومراهي يه‌ي تيا نه‌زيان ، وه‌ به‌رزترين تايين و به‌رنامه‌ي پيا نارد تامرۆفه‌كان واز له‌و به‌رنامه‌و پڕۆگرامه‌ پڕو- پوچانه‌ي سه‌رزه‌وى يين و يينه‌ سه‌ر به‌رنامه‌ي راسته‌قينه‌و پڕ سودى خوا به‌كۆمه‌لى و به‌برايه‌تى و يه‌كيتي يه‌وه « واعتصموا بحبل الله جميعاً ولا تفرقوا » يانئ هه‌مووتان يينه‌ سه‌ر تاييني خوا (تايينى اسلام) وه‌ده‌ستى پي‌بگرن و بلاؤه‌مه‌كه‌نو جيا مه‌بنه‌وه .

سروشتي يه‌ هه‌ندى باوه‌ر به‌و پيڤه‌مه‌ر تايينه‌ بکه‌نو يينه‌ سه‌ر به‌رنامه‌كه‌ي و نه‌وانى تريان به‌ر به‌ره‌كانى بکه‌نو بکه‌ونه‌ به‌رگري کردن له‌ به‌رنامه‌ي نه‌فامى و پشت گيرى لى بکه‌نو يينه‌ كوتسپ و گري لهرتي

(١) العمران ١٠٣ .

بلاؤ بوونه‌وهی ئایینا به‌ناو کۆمه‌لی ئاده‌میزادا .

خو‌خوایش ئیسلامی ناردوووه بو‌ته‌وهی بلاؤ بکریته‌وه به
سه‌رزه‌وی یا بێ به‌هرنامه‌ی ته‌واوی جیهان هه‌تا هه‌تایه ، بو‌پیک‌هینانی
ئهم مه‌به‌سته‌خوا‌ی‌که‌وره دا‌وا‌ی کرد له پیغه‌مه‌ر و موسولمانه‌کان که
بینه بانگ‌که‌ر بۆی و بلا‌وی بکه‌نه‌وه به‌ناو م‌رو‌قه‌کانا وه‌خه‌لکی بانگ
بکه‌ن بۆ سه‌ری .

« ولتكن منكم امة يدعون الى الخير ويامرون بالمعروف وينهون
عن المنكر واولئك هم المفلحون ١ » : یانی ئه‌بنی کۆمه‌ل له‌ئێوه ته‌رخان
بێ وه‌بانگی م‌رو‌قه‌کان بکه‌ن بۆ سه‌ر خێرو چاکه و فه‌رمان بده‌ن به
چاکه‌کردن و قه‌ده‌غه و به‌ره‌هه‌ستی بکه‌ن له خراپه‌کاری ، وه‌هه‌ر ئه‌مانه
رزگار و سه‌رفرازن .

وه‌دا‌وا‌ی لی‌کردن که موسلمانان هه‌موویان له‌ناو خو‌یا‌نا یه‌ک
بن و موسلمان به‌هیچ کل‌نجی په‌یوه‌ندێو وابه‌سته‌یی‌یه به‌ناموسلمان‌ه‌وه
باخزم و کهس و کاریش بێ

« لا تجد قوماً يؤمنون بالله واليوم الآخر يوادون من حاد الله
ورسوله ولو كانوا آباءهم أو إخوانهم أو عشيرتهم ٢ » : یانی نایینی

كومه لىك باوه پريان هينايي به خواو به رۆژي دوايى له گه‌ل نه وه‌شا
 دوستانه‌تى و په‌يوه‌ندى يان بڼي له گه‌ل نه‌وانه‌ى دوژمنايه‌تى و جهنگ
 نه‌كهن له گه‌ل خواو پڼغه مه‌ريا ، با نه‌وانه باوو باپير يا كورو نه‌وه و
 وه‌چه يا برا يا خزم و كهس و كاربان بن .

وه‌تى گه‌ياندن كه كومه‌لى خوا په‌كه و نايى به دوو ، وه كومه‌له
 كانى تر گومراهن وه شوين كه وتوى شه‌يتانن .

« الذين آمنوا يقاتلون في سبيل الله والذين كفروا يقاتلون
 في سبيل الطاغوت فقاتلوا اولياء الشيطان ان كيد الشيطان كان
 ضعيفاً ١ » : ياني موسلمانان كه نه‌جهنگن له پريى خوادا وه كافره‌كان
 جهنگ نه‌كهن له پريى طاغوتا ، جهنگ بى‌كهن له گه‌ل دوست و
 كومه‌له كانى شه‌يتانا و يان كوژن خو فروفي شه‌يتان پړوپوچه .
 وه‌يهك ريگا هيه بولاي خوا بچي و مروف بگه‌يه‌نى به خوا ،
 وه‌رينگانى تر له خوا دورى نه‌خه‌نوه .

« وأن هذا صراطي مستقيماً فاتبعوه ولا تتبعوا السبل فتفرق
 بكم عن سبيله ٢ » : ياني نه‌مه‌يه - واته ثانيي ئيسلام - ه ريگاى
 راستى من ئوه بگه‌ونه‌سهرى و نه‌چنه‌سهر ريگانى تر چونكه له‌پريى
 خواى خوتان نه‌تان ترازيني و بلاوه‌تان پي نه‌كا .

وهيك حوكم و فرمان ره وایی و یاسا ههیه کههینی خوا و

ئیسلامی بی و نهوانی تر هه موویان یاسای نهفامین

أفحكم الجاهلۃ یفنون ومن أحسن من الله حكماً لقوم

یوقنون ۱ « یانی ئایا نهوانه مله جهره نهکهن له فرمانی خوا و

حوکم و یاسای نهفامیتی یان نهوی ؟ نهی فرمان ره وایی و یاسای کی

له هینی خوا جواتر بی بو نهوانه ی باوهریان ههیه ؟

وهيك شریعت ههیه کههینی خوابی و نهوانی تر هه مووهوا و

تاره زوکارین

[ثم جعلناك على شريعة من الأمر فاتبعها ولا تتبع أهواء الذين

لا يعلمون ۲] یانی تۆمان خستوه ته سهر شریعت و بهرنامه ی کار و

بار شوینی بکهوه و شوین ههوا و تاره زوی نهزانه کان مه کهوه یهک

حقیقهت و راستی ههیه و بیجکه لهوه هه موو گومرای و سهر لی شیوان .

[فماذا بعد الحق إلا الضلال ۳] یانی ئایا له دوا ی حقیقهت

و راستی بیجکه له سهر شیوان و گومرای چي تر ههیه

وه حوكم و فرمان ره وایی و کار به دهستی ههر بو خوایه و بهس

« إن الحكم إلا لله أمر ألا تعبدوا إلا إياه ذلك الدين القيم ولكن أكثر

الناس لا يعلمون ۴ » وه تاییزو بهرنامه نهی ههر هی حویی و بهس

(۱) المائدة ۵۰ (۲) الجاثیه ۱۸ (۳) نونس ۳۲ (۴) یوسف ۴۰

وه نه ئی گەردن که چي هەر بو نهو بکړی [وقاتلوهم حتی لا تکن
فتة ویكون الدین کله لله ۱] یاني بچن به گز نهو کافرانهدا که
بهرگري له نهفامیتی نه کهن و نه یانهوئی بینه کوښپ له ړښی بلاو بونهووی
مهشخهلی نازادی ئیسلامي یا بو نهووی خراپکاری نه مښی و بهرنامهی خوا
بیته باوی تهواوی سر زهوی و به ته نیا گەردن که چي هەر بو خواي
گه وره بکړی . بهم پټی به تایی ئیسلام راستی به کانی روشن کرده وه و
ناموزگاری تهواوی نارد بو موسلمانان کان و داوای ئی کردن که هه لسن
بهم کاره گه وره یه و نه بی ته م مهشخهلی نازادی که ره هه ل بگرن و
جیهانی پی ړزگار بکه نو تهواوی سر زهوی به چرای روناکی ئیسلام
روشن بکه نه وه ، وه هه ړوشو و په لاشی هاته ړی یان نه بی پاکی بکه نه وه
وهه که ژو چیا به ک به ری ئی گرتن نه بی بی روځین و له ریشه ده ری
یښ با زوړیشی تی بچی .

بی گومان ئیښي وه ها پرر له مه ترسی به و چه نده ها جهنگ و
هه رای تیا به رپا نه بی چونکه نه فامه کان به ناچاری بهرگری له نه فامیتی به-
نه که یان نه کهن به تایی ته زالم و خوین مژو گیره شیونه کان و به کری
گیراوه کانیان ، وه کاری ناو هه مړو تی نه بهزو چالاک و بلیمه تی نهوئی
که بتوانی ناوی تال و سوزر بخواته وه بهرگی سرماو گه رما بکړی و

هموو کائی ناماده بی بی وه له سهر خوی و نارام کالای بالای بی و
گوی به بوون و نه بوون و برسیه تی و تینویه تی نه داو له بهر زه حمت و
ناره حمتی و چهوسانه وه و ناسورا خوی پی رابگیری

[یا بنی اقم الصلاة و امر بالمعروف و انه عن المنکر و اصبر علی
ما اصابک إن ذلک من عزم الامور ۵] یانی خوا له زوبانی لوقمانه وه
نه گیریته وه که ناموژگاری کوربه کهی کردوه نهی کورری خوّم نوژ
بکه و فرمان بده به چاکه کردن و بهر هه لستی بکه له خراپکاری و
نارامت بی چونکه تمه له و نیشه گه و رانه به که پیوستی یان به نارامی
زور هه به له بهر تمه نیسلام نه بی مروق و سهربازی به کارو لی هاتو
دروست بکا و ناماده یان بکا بو هه لگرتی نه و په یامه پیروزه وه نه بی
له په رسته گانه وه دهست پی بکا بهم په روه رده کردنه

نه وه به له نوژا چهنده ها و هرزش و سهرماو گهرماو ناماده کردن
هه به وه له زه کاتا دهست له دل نان و به خشش و دل گوшادی تیا پهیدا
نه بی وه پروژویش باشتین تاقی کردنه وه و خو راهینه له سهر
ناره حمتی و نارام گرته له سهر برستی و تینویی و سهرماو گهرماو
نیش و نازار ، وه بریتی به له ناماده کردن و پی گه یاندن و راهینانی له
وده روون پیغه سهر [دروودی له سهر بی] فهرموویه

[بۆ ھەموو شتې زەكەت ھەبە ، زەكەتې لەش رۆژو گرتە]
 ۋە ھەرموویە [رۆژو نیووی ئارامە ، وئارام گرتن نیووی باوەررە] .
 ھەرموودە یەكەم وائەگەینێ کە مەبەست لە رۆژوودا زیاتر
 بریتی یە لە سەبر و ئارام گرتن ، ۋە بە دوو ھەرموودە ی دوایی دەر
 ئەکەوێ کە رۆژو ۴/۱ چوار یەکی باوەر و ئیسلامە وائە بە رۆژو
 گرتن پایە یەکی گرنگ لە ئیسلامەتیا بەرز ئەیتەوہ :

کە پێگەیان دنی مرۆقی چالاک و بلیصەت و دلێرە بۆ بەرز کردنەوہ ی
 ئالای بەریزی ئیسلام بۆ بلاو کردنەوہ و گەیان دنی پەيام و بەرنامە ی
 ئیسلام بە سەر زەویدا . رۆژو بریتی یە لە ئارام و خوگرتن لە سپدە ی
 بەیان یەوہ ھەتا ئیوارە و شو دیت لەسەر برستی و تینۆتی و اە بەرابەری
 ئارەزوو ، ۋە بەربەرەکانی کردنە لە گەل نفس و دەروونا لەسەر ئەو
 شانە ی داوا و داخواریان ئەکا ، ۋە خو فیژ کردنە بە برستی و تینۆتی و
 بە دوور کەوتنەوہ لە ژن و خیزان و لەو شانە ی تر کە ئارەزوویان بکات ،
 ۋە خو فیژ کردنە بە شو کردنەوہ و شە بە یخون و سەرما و گەرما و پێ ناقەت
 بون ، ھەر ۋە کو فیژ کردنی سەرباز و راھتانی لە سەر ئەو شانە ی لە
 کانی جەنگ و تەنگانە دا بە کار دین و پیوستی یان تێی ئەکەوێ .

لەمە ی پێشەوہ دەرکەوت کە رۆژو ھۆبەکی گەورە یە بۆ
 پەرور دە کردن و ئامادە کردنی مرۆف تەو مرۆفانە ی بتوانن مەشخەل

نازادی کهری ئیسلام ههلبگرنو مروفایهتی پێرزگار بکهن وه لهو
 رینگایه دا بتوانن بهرگهی ههموو جوړه بهسهر هاتنی بگرنو بتوانن
 به سهر کوڤو گریکانا زال بین ، ئیتر تهیی چون واسهیری رۆژو
 بکهین که بهشکی جیاوازه له بهشکانی تری ئیسلام یا نهوانری بهتهنیاو
 بهرووتی بهجی بهیتری ۱۹.

قورتانی پیروز ئهفرمووی : « یا ایها الذین آمنوا کتب علیکم
 الصیام کما کتب علی الذین من قبلکم لعلکم تتقون ۱ » یانی ئههی
 موسلمانو خواهن باوهڕه کان پیویست کراوه له سهرتان رۆژوو گرتن
 ههروه کو پیویست کراوه لهسهر ئوممهتهکانی پیش ئیوهوه بو ئهوهی
 خوتان پاریزن لهرقو خهشمی خوا .

سهیری که ئهفرمووی : بو ئهوه رۆژوتان لهسهر دانراوه تابه
 هویهوه خوتان براین لهسهر ئهو شتانهی لهرقو خهشم و قینی خوا
 نهتان پاریزن ، واته رۆژو پانی پیوه نه ره بو چونه مهیدانی تی کوشانهوه
 به کردنی داوا کراوه کانو بهخولادان له قهدهغه کراوه کان و بهمهیش
 خوا لیتان راژی تهیی .

وه ههروه ها رۆژو ده رستیکه بو یه کسانو بو بهیه کا بوونی
 موسلمانان : بهههزارو دهوله مه ندو ژوور دهست و ژیر دهست و گه وه ره

و بچوک و نیرۆ می و دوورو نزیکیانه وه له برستی و تینویتی و بی تاقه تی یا ،
 هه تا هه موویان هه ست بکه ن به کسان و یه کیه تی وه له گه ل نه مه یشا
 ده وه له مه ندو خاوه ن ده سه لاتنه کان له ئیش و تازاری نه بونی و برستی
 تی بکه ن و له مه یشه وه ههستی هاری و به خشنده یی و یارمه تی و به زه یی
 تیا یا نا بجۆل و ده ست گیرۆ یی نه بوو که ی ده سه کان بکه ن و یتکه وه بژین .
 رۆژوو خوا په رسته کی ناوازه یه و دوورترین شته له رۆپامایی و
 وریا کردن ، وه چهنده ها سوودی گیانی و دهروونی تیا به ، رۆژو
 (به پیچه وانهی په رسته گانی تره وه) ته یا خوا په بی کس ناتوانی
 به نه ئی به گانی بزانی ، وه په نامه کی به کی نه وتۆ به خوانه بی کس چاودیری
 وه ناگاداری بۆ نا کرێ .

له بهر ئه مه خوای گه وره پاداشی تاییه تی بۆ داناوه که هه ر خۆی
 نه ی زانی ، پیغه ممری خوا (دروودی له سه ربی) نه فهرمووی : « خوا
 فهرموویه : هه موو کرده وه به کی ئاده میزاد بۆ خۆ به تی ته یا رۆژو
 نه بی ، بۆ منه و من خۆم پاداشتی له سه ر ئه ده مه وه ، رۆژو پارێزه ره ،
 نه گه ر به رۆژو بوون نه چنه لای خێزاتان ، وه هه راو قه ره مه که ن ،
 نه گه ر هاتن به گرتا و جیویان دایتی بی : من به رۆژوم » .

مروقی به رۆژو له په رستن و به نده یی و گوێ رایه لی خوا دایه
 له بهر ئه وه نابێ کارێکی وابکات که پیچه وانهی خوا په رستی بی و تیا یا

وله سنور دهر بچی ، وه نه پئی خوی برآزنیته وه بهو شتانه ی له گهل
خوا پرستی به که یا نه گونجین وه کوله سه رخویی و شهرم و نه دهب و چاو پو شتی
و گوی راپه لئی و گهر دن که چی و به ندایه تی و په شیمان بو ونه وه له خراپکاری
ونه فامی و گهرانه وه بو لای فرمانه کانی خوا و داوای لی بوردن و لی خوش
بون لی کردنی ، یا وه کو هاندانی خه لکی و پال پیوه نانیان بو چاکه
کردن و گیرانه وه یان له خراپه و تاوان ، وه کو یارمه تی دانی موسلمانان
وبه زمی و ... هتد . له و کاره چاکانه ی کومه لایه تی کومه ل پته و نه کن
وبه لای خوا وه خوش . وه نه پئی خوی لابدا له و شتانه ی پیچه وانیه ی
پرستن و گوی راپه لئین و خوای گه وره نارازی به که بکرین و زیان به
کومه لایه تی کومه ل نه گه یه نن ، خو نایینی نیسلام - به هه موو
به شه کانی به وه - بهك « وحده » به و نا کرئی به شه کانی جیا بکرینه وه
وپه رته وازه نا کرین « أفؤمنون ببعض الكتاب وتكفرون ببعض فما
جزاء من يفعل ذلك منكم الا خزي في الحياة الدنيا ويوم القيامة
يردون الى أشد العذاب ا » یانی ثایا نه تانه وی باوهر بکه ن به
هه ندی له کتیب و په راوی خوا « واته گویی راپه لی بکه ن و شوینی
بکه ون » وه باوهر تان نه پئی به هه ندی تری « یانی پئی هه ل نه سن و

گوی رایله‌و پهره‌وی نه‌کن « ؟ هر کسی له ئیوه وابکا سزای
 بریقیه له ژیر ده‌سته‌یی و ریسوایی له جیهاناو له رۆژی دوا‌یی‌دا
 نه‌خ‌ریته خراپ‌ترین نه‌شکه‌نجه‌و تازاره‌وه . وه‌په‌غه‌مه‌ر « دروودی له
 سه‌ری « فهرموویه « زۆر روژوه‌وان هه‌یه ییجگه‌له برسیه‌تی پاداشتیکی
 نه ، وه‌زۆر کس هه‌یه شه‌و نوێژ نه‌کن ییجگه‌له بی‌خه‌وی و
 ماندویه‌تی پاداشتیکیان نه « وه‌فه‌رموویه « نه‌و روژوه‌وانانه‌ی واز له
 ووته‌ی خراپ و کرده‌وه‌ی ناره‌وا نایه‌نن خوا هیچ پیوستیه‌کی نه
 به‌واز هینانیه‌ن له خواردن و خواردنه‌وه .

قازی به‌یزاوی [بیضاوی] خوا لی‌ی خوش‌یی لیره‌دا نه‌لی :
 « مه‌به‌ست له پیوست کردنی رۆژو برسیه‌تی و تینۆتی نه‌ به‌لکو
 مه‌به‌ست پی‌ی نه‌و مانایانه‌یه له مانه‌وه په‌یدا نه‌بی وه‌کو شکاندنی
 تاره‌زوو زال بوون به‌ سه‌ر نه‌فسی خراپ‌کاراو راهینانی له‌ سه‌ر کرده‌وه‌ی
 چاکه . وه‌ره‌ه‌کاتی نه‌مانه له رۆژودا په‌یدا نه‌بوون مانای وایه‌ خوا‌ی
 گه‌وره رۆژوه‌که‌ی وه‌ر نه‌گرتوه . »

پۆژو له ترازوی زانیاری‌دا « ۱ »

زانای به‌رێز ماموستا (سید محمد رشید رضا) خوا لی‌ی خوش‌یی

---

(۱) سه‌یری « الصیام فی الاسلام » ی محمد محمود صواف بکه .

له تەفسیری مەنارددا لە بەرگی یەكەم لاپەرە « ١٤٨ » دا ئەلی : (لە سوودە تەندروستی بەگانی رۆژووەوە : ئەو ماددانە لا ئەبا کە وابوون بە خەتەو لە لاشەدا پەیرەبون ، بە تاییەتی لە لاشەئە ئەوانەئە دەولەمەندن وەهەر ئەخۆن و ئەخۆنەووە ئەخەون و خویان لە ئیشکارانا رەنجین وەتەرایە « رطوبه » زیان گەیهنەرەکان سوک ئەکا ، و پێخۆلەو ناوسک پاک ئەکاتەو لە خراپەئە ئەو ژەنک و ژەهرانەئە بە هۆی قەلەوی و ورگ زلی بەو پەیا ئەبێ وەپێوە بەزەکان ئەتوێتەو ، یان نایەتی لە ناو سکا پەرەسین کە شتیکی سامناک و خاوەن زیانی گەورەئە بو دڵ . وە رۆژو گرتن هەر وەکو غارکردن و گیرانی وولایغی سواری بە کە هێزی پەلاماردان و هەلەت و گەڕانەوئە تیا زیاد ئەکا .

پێغهەر « دروودی لە سەربێ » فەرموویە (رۆژو بگرن لەشتان ساغ ئەبێ) وە فەرموویە « بە غەزا کردن تالان و قازانجتان دەست گیر ئەبێ ، وە بەرۆژو گرتن تەندروست ئەبن ، وە بە سەفەر کردن سوودتان دەست ئەکەوێ » .

هەندێ لە پزیشک « دکتور » وزانا ئەفەرنجی بەگانا ئەلین : « رۆژوی مانگیك لە سالا ئەم هەموو گوشت و پارچە مردوانە لە لەشا لا ئەبا کە لە ماوەئە سالە کەدا تیا کۆبۆتەو » وە سوودە تەندروستی بەگانی رۆژو روشن و دیاری بە لای ناموسلمانەکانیش لە

نه وروپایی نه مەریکایی به کان وه زوړ کتییان لهم باره وه داناوه . وه چه نده ها
 نه خوشخانه یان دروست کردووه که چاره ی نه خوشه گانی به زوړو
 گرتن و زوړ نه خوشیان بهم چاره یه له نه خوشی گران و یاخی پزگار
 بووه که به هیچ شتیکی تر چاره یان نه گراوه .

به ناوبانگتریني نهو زانایانه زانای نه مەریکی « ماك فادن » ه
 که به کیکه له زانا گه وره گانی نه ندروستي ، نه خوشخانه یه کی گه وره ی
 له نه مەریکا دا دروست کردووه و به ناوی خویه وه ناوی ناوه ، وه کتییکی
 له باره ی پوړووه و داناوه .

ماك فادن (Mak Fadin) - وه کو زور زانای تر - نه لی :
 پوړو زوړ که لکی گه وره ی هیه بو له شو پاکی نه کاته وه له وژنگ و
 ژارو خله و ملتانه ی له خوراک و دهرمانه وه له له شدا ماونه ته وه «
 وه نه لی « به پوړو پنی گرتن چاره ی زوړ نه خوشم کردووه ، وه که لک
 وه رگرتي نه خوشه کان له پوړو به گویره ی نه خوشیه کان جیاوازی هیه
 ونه و نه خوشی یانه ی زیاتر به پوړو چاک نه بن و له ناو نه چن :

نه خوشی نی گده « معده » که چاره ی به پوړو وه کو سیجر
 وایه وباشترین چاره یه ، پاش نه و نه خوشی خوین و نه خوشی رهگ
 وده مارو باداری [روماتیزم] وه ناوی نه و نه خوشانه ی به پوړو چاک
 له گه ل نه خوشی به که یان وکات و به روار ی چاک بونه که یانی نووسیوه .

وه (ماك فادن) له كتيبه كه يا ئهلى : « هه موو كه سى بانه خو شيش نهى پيوستى هه به به روژوو گرتن » وه به دريژى له سوودى روژوو نه دوى و نهى كات به پيوستى به كى ته ندروستى بو هه موو مروفي و بو هه موو له شيك .

كه و ره بى و بى گه ردى هه ر بو خوا به كه ئايهت و نيشانه و فهرمووده گاني روژ به روژ روشتر ته بنه وه و ده ر نه كه ون هه تا بو نه وانيش كه دان به بوونى خوا دا نانين « سنرېم آياتنا في الافاق وفي انفسهم حتى يتبين لهم انه الحق » ياني ورده ورده ئايهت و نيشانه گاني خو ميان پيشان ته دهم له گيتى و له ده روونى خو ياندا هه تا بو يان ده ر بكه وى كه خوا هه ق و راست و ئايهت كه ي راسته قينه به . روژ له وانهى كه موسلمان نين و بگه باوه ريان به خوا به هيج ئاييى نه ئيسنا ناچار بوون كه باوهش بكن به ته حكام و فرمان و مه باديه گاني ئيسلاما ، وه دان بنين به سوودو كه لكى گه و ره يانا بو كو مهل : ته مه ريكا شه راب و عه ر ق خوار دنه وهى قه ده غه و ياساخ كرد روژو زه به نده له گه لبا خهريك بوو ، وه ته لاق داني كرد به باو له گه ل ته و ده كه (به ناو) ده وله تيكي مه سى حيه .

وه روسيا كه ده وله تيكي بى ئاييى به خو شندنى تىكلاوى كورو

کچ قەدەغە ئەکاو قوتابخانەیان بۆ جیا ئەگەنەووە ئەلی : خراپەیی زۆر
 لە تیکلاوی دا یو تەداو پیاو خۆی ژن و ژن خوی پیاو ئەگری .
 وە هیندستان کە دەولەتیکى بت پەرستە عەرەق خواردنەووە
 یاساخ ئەکا وە سەرۆک وەزیرانی لەم ڕووەو ئەلی : « مەرەبە لەگاتى
 (خواردنەووە قەدەغە کرد)) وە لەگاتى ڕزگار بوونی عەقڵ و ھۆش و
 ژیری . وە ئەوروپاییەکان و ئەمەریکاییەکان چارەى دەردو نەخۆشی
 بەروژووگرتن ئەکەن و ئاموزگاری گشتی پێ ئەکەن»

بەلام بەداخەووە - لە دەولەتە - بەناو - ئیسلامیەکانا بەھیچ کلۆجی
 دەنگ و باسی مەبەدی و ئەحکامەکانی ئیسلام نیە مەگەر بۆ شو چەرە
 لە ئاھەنگەکانا ناوی ئیسلام و قورئانی پیرۆز بیری وە بەدەگمەن دەست
 ئەکەوێ کار بەدەست و فرمانبەرەکان ڕۆژوو بگرن یا بەباشی بزانن
 بۆ خۆشیان .

بۆچی ڕۆژوو ئەگرن ؟ :

شتیکى تر ماوە پێوستە باسی بکەین : بەلى راستە ڕۆژوو ئەو
 ھەموو سوودانە وە زۆر لەوانەیش زیاتر سوودو کەلکى تەندروستی
 ھەبە ، بەلام ئیمەى موسلمان نابن لەبەر ئەو سوودانەى زانیاری تازە
 دەری خستون ڕۆژوو بگرن ، بەلکو ئەبێ تەنھا لەبەر ئەوە بەروژوو

بين كه خواى گه وره پټويستى گټړاوه له سهرمان وه هه تا نه گهر تووشى
 نه خو شيشمان بكا يا هر خوى نه خو شى بى رټوژوو بگرين مه گهر
 بكه وينه بهر روخست « رخصه » به شيوه بك نايين په سندی بكا نه وسا
 يشكينين و دوايى بگيرينه وه ، وه نه گهر له بهر نه و سودانه رټوژوو بگرين
 خوا ليان وهرناگرئ و پاداشمان نايى بهلكو گونا همان نه گات .

پټغه ممرى خوا « دروودى له سهر بى » نهى فهرموو : « هه موو
 كرده وه بهك به پټى نيازى (نه تى) نيش كهره كه وهر نه گيرئ » واته
 نه گهر بۆ رپه زای خوا بوو پاداشى چاكه كى نه پټى نه گينا ههرماندوو نه پټى
 وه لى وهرناگيرئ نه گهر گونا هبار نه پټى پټى وه زور جاريش گيروده
 نه پټى پټى وه .

سزای رټوژوو نه گهر :

رټوژوو پټويستى به كى گرنكى نيسلامه و خوا داواى گرتنى كرده وه
 له موسلمانان وه نيسلام زور له دژى نه وانه نه دوى كه رټوژونا گرن و
 سزای زور سه ختيان بۆ دانه نى و ليره دا به فهرمووده به كى پټغه ممر
 « دروودى له سهر بى » واز دينم چونكه به سه بۆ تى گيشتوان :

« ابو امامه باهلى » خواى لى رازى بى نه فهرموئى : « بيستم
 له پټغه ممر (دروودى له سهر بى) نهى فهرموو : « كاتى خه وتبووم

دووکەس ھاتن و ھەردوو قولىان گرتەم و بەرزىان کردەمەو ەو سەر
 لوتکەى شاخىک ، لەوى دا دەنگ و ھەرايەکى ناخۆشم يىست ، پرسىم :
 ئەو ە چىيە ؟ ووتيان ئەو ە ھاواری ئەوانەيە لەناو ناگراي و سزا
 ئەدرين . پاشان رويشتين تاگەيشينە لای کۆمەليک ھەلواسرا بوون
 بەرەگى قولاپەيان سەربەرەو ژېر و لالەغاومەيان ھەلدرابوو خوتنى پيا
 ئەھانە خوارەو ە ؛ ووتەم : ئەمانە کين ؟ ووتيان ئەمانە ئەو کەسانەن
 لە رەمەزانا رۆژوو ناگرن و بەرۆژوو نابن .

*****

پایه‌ی پینجهم له نیسلاما :

حج کر دنه

تایینی نیسلام تاینیتیکی کوّمه لایه تی به و هه و او کوششی زوړی داوه بوّ نه وهی کوّمه لایه تی و یه کیّتی و به یه کا بوون و له یه کتر ناگا بوون له ناو دلّ و دروون و میّشکی موسلمانان کانا بچه سپینی . هه ره بهر نه مه یه دایناوه موسلمانان کان دئی یا گهره ک روژی پینچ جار له نوژی جهماعه تا کوته بنه وه ، وه موسلمانان کان شارو ناوچه هه موو هه فته یه ک جارنی له نوژی جهماعه دا کوته بنه وه ، وه هه موو سالی له نوژی جهرن ره مه زان و جهزنی قوربانان دوو جار کوته بنه وه .

هه ره بهم بوته به شه وه پیوستی گیزاوه له سر نه وانه ی توانایان . هه به له ماوه ی ته مه نا که هیچ ته بی جارنیک بچن بوّ حج بوّ نه وه ی له گه لّ موسلمانان کان جیهاندا هه موو سالی کونگره یه کی گشتی وولانه نیسلامی به کان بگرن و کوّ بونه وه یه کی گشتی جیهانی هه موو سالی له حه جا بکریّت ، هه تا موسلمانان کان له یه کیّتی تی بگهن و تامی کوّمه لایه تی گشتی بچیژن و بزائن که هه به که یان . نه ندایتکه له کومه لیکی گه وره دا

وه خشتیکه له قهلاى ئىسلامه تی یا ، وه ههریه که یان مهسؤول و لی پراسراوه یه
(به گوریه ی توانای) له بهریوه بردنی نهو قهلا گوره یه و نهو ئیسلامه تی یه و
نهو کومه له .

سووده کانی حه ج :

قورئانی پیرۆز نهفرمووی : « واذن فی الناس بالحج یا توك
رجالا وعلى كل ضامر یا تین من كل فج عمیق لیشهدوا منافع لهم »
یانی مروقه كان بانك بکه بو حه ج کردن دین بولات به پیاده یی و
به سواری و وشت دین له هه موو پرنگایه کی قوله وه بو نه وه ی حازری
نهو شتانه بن که که لک و سوودی هه یه بویان له که لک و سووده کانی حه جه :
۱ - ههست کردنی موسلمان به وه که نه ندامیکه له و کومه له

که وریه ، وه نهو هه موو موسلمانانه له هه رکوی بژین و به هه ر زوبانی
بدوین و هه ر جوړه خوو ته قالیدیگیان بئی و هه رشیه و ره نگیکیان هه یی
هه موویان براو هاو باوه رو پشتیوانی نهو و له خووشی و ناخووشی دا
له که لیان . بئی گومان به مه موسلمان دلی به هیز نه بئی و پشتی قایم نه بئی و
خوئی به لاوه که وریه خواهن دهست لآت نه بئی و دوژمنه کانی ئیسلامی
به لاوه لاوازو بئی دهست لآت نه بئی ، وه عه زم و ئیراده ی وابته و به هیز

تهبئ کهرینگانه دا به هیچ پیاو خراب و کافرئک ده ست بخاته ناو
 نایینه که به وه یا ده ست درئژی بگاته سهر هیچ موسلمانیک یا سهر هیچ
 پارچه به کی وولاتئ گه وړه ی نیسلامی و همیشه به زوبانی حال ته ئی :
 « أمي الاسلام لا أب لي سواء .. إذا افتخروا بقیس أو تمیم » یانی
 نیسلام باوک و نه ژادو هوژمه و بیجگه له نیسلام باوکیکی ترم نیه
 له وکاته ی خه لکی شانازی به تیره و هوژو قه یس و ته میمی به وه نه کن .

۲- هه ست کردنی موسلمان به وه ی که نیشتمانه که ی ته و برتی
 نیه ههر له و پارچه زه و ی به بچو که ی تیا نه ژی و نیمپریالیزم سنوورینکی
 ده ست هه لېسې بو داناوه (وه کو له فخره نگی دهمارگیری و نه ته وه
 په رستی یا بریاری دا) به لکو نیشتمانی ته و گه وړه و فراوانه و له ههر
 پارچه به کی سهر زه و ی دا ناوی خوا بیرئ و ووشه ی « لا إله الا الله محمد
 رسول الله » بو ترئ ته وه نیشتمانی ته وه ، وه کو بوژی عه رب ته ئی :
 « ولست أدري سوى الاسلام لي وطناً »

الشرق عندي وأقصى الغرب سيار

وكلما ذكر اسم الله في بلد

عدوت أرجاء من لب أوطاني »

یانی بیجگه له نیسلام نیشتمانیکی تر بو خوم شك نابهم ،

وه خوره لات و نه پهری خوړتاوا به لاهمه وه کو په کن ، وه هر که ناوی ئسلام برا له وولاتیکا پارچهو به شه کانی به کاکلهی نیشتمانی خوم دانه نیم . وه هموو موسلمانان هاو نیشتمانی نهون و پتویسته له سهری هه ولېدا بو پاراستي مانی هاو نیشتمانی په کانی ، وه بو پاراستی نهو نیشتمانه گه وره په به هموو به شه کانی وه ، پیغه مهر دروودی له سهر پی فرمویه : « نه گهر بستی له خاکی موسلمان له خوړتاوا دا گیر بکری پویسته له سهر موسلمانان خوره لات که : یا بیسته وه یا له پناوی له ناو بچن ».

۳- له په کتر شاره زا بوونو ناسیاری له نیوان موسلمانان کانا ، به هوئی حجه وه موسلمانان په کتری نه ناسنو له نادابو ره وشت وخو یشو باوه کانی په کتری تی نه گن ، وه نه گهر هر کامیان که مو کورری یا خوارو خپجی یا گوزرانو لادانیان له ئسلام هه پی به هوئی نهوانی تره وه چاره ی نه گن و نه چنه وه سهر دڅخی جارانی راسته قینه ی ئسلامه تی ، ینجکه له وه که چنده ها دوست و برا دهر و هاوری دلسوزی تایه تی بو خویان په یدا نه گن .

۴- حج کونگره په کي گشتی ئسلامی به نوینه ری هموو وولاته ئسلامی په کانی تیا کو نه یته وه ، پی گومان نه مه نه گهر به تی گیشته وه بکری نه یته هو بویه ک گرتی موسلمانان وه بو به ستي په یمانی په کتی

له نيوانياندا ، وه بهم پي به تەتوانن بينه وه به يەك هيژو يەك وولاتو
 يەك ئوزدوگا ، وه له نيواني خوړ هەلاتو خوړئاوادا بهرز بينه وه
 وه بينه كوّمەلنكي سى بهم و سنگ دەره پرينو بكهونه خو له لايەكه وه
 بو به گژا چوونو له ناو بردنى نهو بپرو باوه رانهى ماددين و دان به
 خواو به ئاين و ئىسلامهتى دانائين و له وولاته ينگانه كانه وه به پيلاننى فرى
 دراونه ته ناو وولاته ئىسلامى به كانه وه بو سەر لى شيوانديان وه بو
 نه هيشتي قهواره و دهست هلاتو جواميرى يان ، وه گيزانه وه يان بو نهو
 وولاتانهى تيايانا هەل قولاون .

وه له لايەكى تره وه بو ناوبژى كردنى نهو دوو وولاتو دوو
 ئوردوگايەى كه له گوئى قهراغى بپرى ويران كەرى جهنگى سى بهمى
 جهانين ، كه به هوئى چەكه پيس و چەپەل و ويران كەره كانيانه وه
 نه يانه وى به كسەر جهان كاول و ويران بكەن و مرقابه تي له ناوبەرن و
 ژيان له سەر زهوى دا نه هيلن .

چونكه ناكوكى و نارينكى نهو دوو ئوردوگايە - له قولايى به كەيا -
 له سەر بپرو باوه پرو فيكره نيه ، بهلكو له سەر بهرژه وەندى تايه تي
 وله سەر بازارو له سەر مه واددى خا و له سەر جىنگاى دهست خستى
 سامانه ، كه تهوئيش برى به له وولاته ئىسلامى به كان ، وه قره و مره
 نهوان له به كترى ته نيا له سەر كه لاک يا كه له پوره كهى ئيمه به و بهس .

جانەگەر وولاتە ئىسلامىيەكان يەك بگرن و بىنە كىتلەو كومه ليكى
سىيەم و قەوارە يەك بو خويان دروست بگەن ئىتر ئەوان ناتوان تەمايان
تې بگەن وەبە ناچارى لە ناو خويشيانا ريك ئەگەون ، وە ديسان ئەمان
— موسلمانەكان — بە ھوى ھەلگرتى مەخشەلى ئازاد كەرى ئىسلامە وە
ئەو دوو وولاتەيش رزگار ئەگەنەو سەر لە نويي وەكو جارى پيشو
رزگاريان كردن ، وە ئەبجاردەيش بتەكانيان پى ئەروختىن و مروق ئەبەنەو
جىگا بە ريزەكەى كە خوا بوى داناوە :

« ولقد كرما بني آدم ١ » واتە ريزمان لە ئادەمىزاد گرتووە
وگەورەمان داناوە .

٥- بە ھوى كۆنگرەى حەجەو موسلمانان ئەتوانن جوړەھا
پەيوەندى و وابستە لە نيوان وولاتەكانيانا يەستن لە روى كۆمەلاتى و
زانبارى و رامبارى و ئابوورى و ... ھتد كە ئەمانەيش ئەبە ھۆ بو
كە ياندنى سوودى جوړ بە جوړ بە وولاتە ئىسلامىيەكان بە تىنگرايى .
٦- وە ھەر لە سوودەكانى حەجەكە موسلمانان (بە دەرسى عەمەلى)

ھەست ئەگەن بەو يەكسانىيە مروقايەتىيەى حەج پيشانى ئەدا :
حاجەكان بە دەولەمەندو ھەزارو ژور دەست و ژېر دەست و
كەورە بچوك و دورو نزيك و پياو و ئەنەو ھەمويان بەبى جياوازي

نه چنه بهرگی سپی - وه کو کفن - که ئیحرامه و کس بهرگه و کالاو
 پیلای دوراوی له بهرا نیه و به سهری پرووت و قوته وه ئه چنه مه که و
 عه رفات و شوینه کانی ترو ههر که سه به کاری خوینه وه خه ریکه و کس
 سه رکه سی ناپه رژی و هه موو (نفسی نفسی یانه) و کس له کس له
 پیش ترو زیاتر نیه . وه دیسان نیشانه یه کی پوژی ره ستاخیر (قیامت)
 دینه بهر چاویان و نه چه سپته دلپانه وه ، وه تی ئه گن و بوئان پروو
 نه یته وه و خو یانی بو ئاماده نه کهن .

۷- ههر له سووده کانی حه جه که به هو ی راهان و ئارام گرتنه وه
 له سهر نه و هه موو ناره حه تی و زه حه مت و ئیش و ئازار و برستی و تینو یقی
 شه به نو خونی و ئاواره یی و پروتی و قوتی یه وه که تووشی حاجی نه یی
 له لایه که وه ، وه له لایه کی تره وه به هو ی یینی نه و جیگا و ریگا و نه و
 شوینه ی پیغه عه رو یاره کانی جه نگیان تیا کردو وه و خوئیان تیا رشتو وه و
 خه باتیان تیا کردو وه و قوربانی تیا داوه و ریزگاریان کردو وه و به پروناکی
 ئیسلام پرووناکیان کردو ته وه .

حاجی به هو ی ئه مانه وه بیر نه که نه وه ئاماده نه بن و غیره ت
 نه بیان گرتی و نه به نه بلیمه ت و پاللان و نه که ونه هه ول و تی کو شان — وه کو
 موسلمانان پشوو ه کان — بو گه رانه وه ی ده سه لاتئ ئیسلام بو شوینه واره که ی
 خوی و نایه لئ کافرو پس و چه په له کان ده ستی ناپاکانه بکیشن بو ناو

قەلاى ئىسلامەتى ، يا بە ناو دلو برپاوا ناموس يا بو كەلەپوورو
سامانى مۇسلمانەكان ، وەتەكەونە خەرىك بوون بو بەرز كەردنەوہى
تالائى ئىسلام ، وەمشەخەل ئىسلام ھەل نەگرنو سەر زەوى پىزوشن
ورزگارى ئەكەنەوہ وەكو جارى پىشو .

يىڭجە لەمانەيش چەند كەلك و سودى تر ھەيە كە لەم نامىلكەيەدا
بە دريوى بو باس ناشين وەكو : پەيوەست كەردنى دل بە خواوہو
تازە كەردنەوہى پەيمانى ئىسلامەتى و بەندەيەتى بو خواى گەورەو
پەروەردگار وەبەستى پەيمانى نوئى لە گەل خواو پىخەمەرا ، يا وەكو
پاك كەردنەوہو پالفتە كەردنو رازاننەوہى دەست و دەمو گيان و دل و
دەووون وەزىندو بوونەوہو بوژاننەوہى ھەستى خوشەويستى و برايەتى و
ھارى كاري و يارمەتى و خۇنەويستى و یتەيان لە نيواني مۇسلمانانا ،
وہكو خۇساخ كەردنەوہو بە سەر خواداو تەوبەو پەشيمانى راستەقىنە .
ئەمانەو زورې تر كەلك و سودى حەجن — بەگوپرى ئەو ئەندازە
تى گەيشتەنى ئىمە بو مان دەر كەوتووە - بەلام بە داخەوہ - مۇسلمانەكاني
ئەم تافە دوايى پانە لەم ماناو مەبەست و سوودانە خويان ھەل ئەكەنو
ليان نزيك نابنەوہ ، وەكو ھەر نەيان زانن . يا نەيان يىستبن ، يا
بە خەويش نەيان دى بن . ئەمەيش نەگەتەيەكى گەورەيە بو مۇسلمانان
وہ وولاتەكەيان .

تی بینی کردن له حج کردن :

خوای گه وره حجی له سر موسلمانان پیوست گیراوه و قورتان
نه فرموی : « والله على الناس حج البيت من استطاع إليه سبيلا »
واته خوا حجی که عهی له سر ناده میزاده کان پیوست کردووه
به مخرجی توانای ریگه و چنگه که بیان هه بن . و پیغه مهر (دروودی
له سر بن) له زور فرموده بیان باسی پیوستی حجی کردووه و کردویی
به یه کی له به شو پایه کانی نیسلام وه له زور فرموده دا باسی گه وره یی و
خیرو پیژی حجی کردووه و نه فرموی : « حجی چاک و پاک ییجکه
له به هشت پاداشی تری نه » وه نه فرموی : « هر که سن حجی کردو
له سنوور دهر نه چو تیایا : له گونا هه کانی پاک نه پیته وه وه کو روژی له
دایک بوونی » وه نه فرموی : « هر که سن حجی له سر بنی و نهی کات
له سه ره مهرگا فریشته دینه سهری و پنی نه این : پیت خوشه به گاوری
بمری یا به جوو له که یی » واته له موسلمانیتی دهر نه چو به حج نه کردن .
حج وه کو په رسته کانی تر جهنده مهرجو به شو پیوستی هه یه
وه کو نه حرام به سن و گهران به دهوری که عه داو چونه عه رفات و میناو
موزده لیه و بهرد باران کردنی میله کان و ... هتد .
وه ییجکه له مانه یی زیاره تی مهرقه ده پروزه که یی پیغه مهر و

(۱) آل عمران ۹۷

خزم و ياره كانى و پياوه گه وره ئايىنى به كانى تر كه ده سى ديارى يان بووه
 له ئىسلاما وه له كتيه فقهى به كان به دريژى باسى نه مانه كراوه و
 روژن كراونه ته وه . ليره دا نه وانهى له خورماكهى خوژئاوايان
 خواردوو به شيرى خاچى به كان و زيو نيزمى به كان گوش كراون ، ياخو
 كوپزانه شوپيان كه وتون وه توژو خولى ينگانه به رچاوى گرتوون
 ته لين : حه ج چى به ؟ يا بوچى نه كرى ؟ بوچى نه و پاره جوانه
 نه بهن بو ينگانه ؟ يا نه بى سوودى حه ج چى بى ؟ وه نه و جوړه كارانهى
 له حه جا نه كرى مانايان چى به ؟ نه م جوړه كارو بارانه ته نيا كونه په رستى و
 خه رافاتن وه له گه ل تافى زه روه هايدروچين و گهران به ئاسمانه كانا
 ريك ناكه وى .

بو روون كردنه وهى نه م مه به سته وهره له گه لم (نهى خوینده وارى
 به ريز) با پيكه وه سه زيك له چه رخی زه روه ئاسمان دوزيتى بدين :
 له سالى « ۱۹۱۷ » ى زايين دا له وولاتى رووسيا شوپش به سهر
 قهيسه را كراو كومارى به كيتى سوفيتى دامه زرا ، گه لمى روسياو سوفياتى
 له ژير چه پوكى دهره به گى دهره نراو فرى درايه ژير كوت و زنجيرو
 ديوارى پولايى شيوعتى به وه كه به هيچ جورى كس نه توانى به پيچه وانهى
 ياساى وولات هه ناسه بدات له مالى خویشيا ، وه به سهدان جار زياتر
 له ده وورى پيشوى سهر به سى زه وت كرا . له گه ل نه م هشا بو بيره وه رى

ئەو رۆژو كاتە ھەموو سالى و لە ھەموو لايەكى جياھانەو ھەند مليون مروف ئەرۆن و بەشدارى لەو ئاھەنگەدا ئەكەن و بەدەيانى ھەزار مليون پارەى تيا خەرج ئەكرى .

و ھەر و ھەر ھا بو شورشى چوار دەى گەلاويزى فەرەنسە و ھە شورشى ئەمەريكا ، و ھەر و ھەر ھا لە ھەر وولاتىكى ترا ھەرشىكى بەگويرەى شۆيئە كە گرنگ روى دايى پيرە و ھەرى بەكەى ياد ئەكرىتە و ھە لە زور لاو ھەلكى بو ئەر و او سامان و مالى تيا بەخت ئەكرى .

ئايا ئەمانە ھەموو نيشانەى پيش كەوتن و شارستانىتى و سەر كەوتن ، بەلام ھەج كۆتە پەرسىيە ؟ و ئەتيا ئەو پارەيەى بو ھەج ئەبرى و لەو پرينگەدا خەرج ئەكرى بو يىگانەيە و زەرەر و زيانە ، بەلام بو ئەم ئاھەنگ و وولاتانەى تر ھەر چى پارەيەك پيرى و خەرج بكرى راستە و جىگەى خۆيەتى ؟ لە گەل ئەو ھەدا كە ھەج بەگويرەى عەقلىيەتى شارستانىتى تازە پيرە و ھەرى بەكە و ھەموو سالى يادى ئەو كارە گرنگانەى تيا ئەكرىتە و ھە لەو كات و شۆيئانەدا كراون و رويان داو ھە : چونكە لەو شارى مەكەداو لەو وولاتى چۆلى ديمەداو لەو دەشتى نيو دورگەى ھەرە بىرەدا خواى گورە پيشە و او پيشە ھەرىكى و ھەكو محمدى كورى عبداللهى ناردو چراى ئازادى و مەشخەلى رزگارى دايە دەست بو رزگار كردنى مروف بەتەواوى ، لە كاتىكا كە مروف پويست تزيى

کانی بوو بۆ نهووی پېشه‌وايه کی بۆ بې و له چالی روځاندنو له ناوچونا
 دهري ښی ، وه نهو پېغه‌مه‌ریش « دروودی له‌سهرې » به‌هرومو
 دلسوزی به‌که‌وه شانی دایه بهرو له په‌نای خواوه توانی مروقه‌کان ده‌ریښی و
 سهریان بخاو پېشان بخاو بیان باته‌وه جیگا‌گه‌ی خوږیان ، وه بهم‌کاره
 که‌وره‌یه له‌مه‌که‌و له‌که‌به‌وه ده‌ستی پې‌کردو له‌مه‌دینه‌دا کوټایی
 پې‌هات وه‌موو ره‌نگو ریښکی ړیک خرا ، مروقه‌کانی له‌نغلمی و
 نه‌زانینه‌وه هینایه ناو زانیاری ، وه له‌تاریکی به‌وه بۆ پرووناکی وه له
 دوژمنایه‌تی به‌وه بۆ دوستایه‌تی و برایه‌تی ، وه له‌رق و قینه‌وه بۆ خوشه‌ویستی
 وه له‌جه‌ورو زولمه‌وه بۆ عدالته‌و داد‌په‌روه‌ری ، وه له‌پشوی و
 گیره‌شیوی به‌وه بۆ یاساو نه‌ریت و ناشتی و ناس‌ایش و هینی ، وه له
 خراپ‌کاری به‌وه بۆ چاکه‌کردن و چاره‌سهری . بهم‌ره‌نگه‌ هالکه‌رانه‌وه
 « انقلاب » به‌کی ته‌واوو گشتی کردو مروفی برده‌سهر پوپه‌ی پیاوه‌تی و
 جوامیری و هه‌ستی مروفا‌یه‌تی تیارواندن و له‌سهر نه‌مانه‌وه باشت‌رین
 ده‌ولت به‌رپابوو به‌شیرین‌ترین ده‌ستور و رژیمه‌وه ، وه جوان‌ترین
 شارستانی دامه‌زرا که‌ماده‌و گیان تیایا به‌شدارې ، وه هم‌شارستانی به
 ماده‌دی به‌ی ئیستای خوراوا له‌سهر هه‌ندی له‌بنوده‌کانی نه‌و دامه‌زراون .
 تایا نه‌و شوین جیگایانه‌ی هم‌پرووداوه گرنگانه‌یان تیا په‌یدا‌بووه
 شایانی نه‌وه‌نین که‌هه‌میشه پۆل پۆل مروقه‌کان پرون بو سهر لی‌دان و

دیده‌نی کردیان ؟ وه ئایا نهو پیغه‌مه‌رو یارانه‌ی ئهم خزمه‌ته
 گه‌وره‌یه‌یان پیش‌کش به‌مرۆقاییه‌تی کردوووه هه‌قی خۆیان نه هه‌مووکاتی
 به‌گوێره‌ی توانا مه‌ردم به‌چی بو خزمه‌تیان و سوپاسیان بکاو زیاره‌تیان
 بکا ؟ یا ئایا بیره‌وه‌ری نهو کاته کۆنه‌په‌رسی به‌بازور گرنگیش بی
 به‌لام بیره‌وه‌ری ئیستا پیش‌که‌وتن و شارستانی به ؟ ئایا نه‌مه
 بانیکه‌و دوو هه‌وا ۱۹.

بهم‌پێی به‌بو هه‌موو که‌س روون بووه‌وه که‌حه‌ج کردن و رویشتن
 بو نهو شوین و جیگایانه‌ شتیکی راست و کاریکی جوانه‌و پر به‌پستی
 کاتی زه‌ره‌و هایدروجینه .

ئینجا ماوه‌ته‌وه باسی هه‌ندی له‌و شتانه‌ بکه‌ین . که‌له‌حه‌جا
 نه‌کرین و مرۆف له‌مه‌به‌ست و قولایی و حیکمه‌تیان تێناگا . با بو نه‌م
 باسه سه‌ریک بده‌ین له‌زانای به‌رزو باوه‌ر پی‌کراوی ئیسلامی
 سه‌رده‌سته‌ی مامۆستایان « ئیمامی غه‌زالی » خوای لی‌رازی بی له‌کتیپی
 « احیاء علوم الدین » دا به‌رگی به‌که‌م لاپه‌ره (۲۷۳) چاپی میسر
 که‌نه‌فرموی :

« خوای په‌روه‌ردگار گه‌وره‌یی له‌گه‌ل تومعه‌تی ئیسلاما نوان ،
 بهم ره‌نگه‌حه‌جی بوکرد به‌ره‌بانی‌یه‌ت وه‌نه‌و ماله‌کۆنه « که‌به‌ » به
 گه‌وره‌کردو دای نا به‌مالی‌خوا ، وه‌کردی به‌روگه « قبله‌ » بو‌موسلمانه‌کان

وهدهورو بهره‌که‌ی کرد به حهره‌می نهو ماله گه‌وره و به‌ریزه ،
 وه‌هره‌فاتی کرد به پلوسکی بۆ چه‌وزی نهو ماله ، وه‌به توندی باسی
 حورمه‌نی جیگا‌که‌ی کرد ، وه‌گیاندارو ره‌و‌گه‌کانی قه‌ده‌غه و یاساغ کرد
 له ههمو ده‌ست بۆدریژکردنی وه‌نهو ماله‌ی وه‌کو پاشای گه‌وره‌داناو
 داوای له‌خه‌لکی کرد یین بۆلای و دیدنه‌نی بکه‌ن و یینه‌خزمه‌تی له
 ههمو و ریگا و چه‌م و شیوی‌که‌وه به‌تۆزو خۆل و ماندویه‌تی و به‌گه‌ردن
 که‌چی‌به‌وه ، وه‌به زه‌لیلی و به‌ندایه‌تی و کۆیله‌یی خۆیان ده‌ربړن له‌گه‌ل
 دان‌نایانا به‌وه که‌خوای په‌روه‌ردگار گه‌وره‌تره له‌وه‌ی بچینه ناو‌خانو
 یه‌که‌وه یا له ناو شارینکایی .

« نه‌مه‌یش بۆنه‌وه زیاتر به‌نده‌یی و بچوکی‌یان بۆخوا ده‌رکه‌وی »
 وه‌باشترین نیشانه‌یی له‌سه‌ر مل‌راکیشان و گه‌ردن‌که‌چی و گوئی‌رایه‌لی‌یان
 بو خوای گه‌وره . « وه‌هر له‌به‌ر نه‌مه‌چه‌ند ئیش و کاریکی نه‌وتوی
 داوه به‌سه‌ریانا که‌مرووف خوی پی‌یانه‌وه‌نیه و دل و ژیری له‌مانا‌که
 یان‌تی‌ناگات » : « وه‌کو به‌رده‌بارانی چه‌ند قوله‌و میلێک و گه‌ران به
 ده‌وری که‌عه‌دا و هاتوچۆ کردن له‌نیوان سه‌فاو مه‌روه‌داو ... هتد »
 « نه‌مانه‌و رینه‌یان چونکه‌ده‌روون به‌شی تیادانیه و عه‌قل و ری‌ی له
 مانا‌که‌یان ناکه‌وی و مرووف خوی پی‌یانه‌وه‌نیه ، به‌جی‌هینانیا ته‌نیا
 بریتی نه‌بی له‌به‌ندایه‌تی و گوئی‌رایه‌لی و گه‌ردن‌که‌چی .. » « چونکه‌هر

شتي عقل لی تی گهیی و دهروون خوی بوو پیوهی ، سروشت ناره
 زویی و داخوازی بو تهکا و بهوه بهندایهتی راستهقینه دهرناکهوئی ،
 « بویه پیغه مری خوا نهی فهموو : « لیلیک بوچه جی راستهقینه که
 پرستن و بهندایهتی به ۱ « وه نههم فرمایشه ی بو هیچ خوا پرستی کی تر
 نه نه فهموو وه زیاتر لومه به دریزو بهوردی لی دواوه نه گهر نارهزو
 نه که ی فهمو بو خزمه تی « أحياء العلوم » .

ڪوتايي

بهم پي پيه - له پهنای خواوه - توانيمان لهم ناميلکيه دا :

۱۔ مانای فرموده‌ی پایه‌کان «ارکان» ی ئسلام روون بکینه‌وه، وه هندی له کاکله و مه‌بس و وابسته‌کانی بخینه پیش چاوی براو خوشکه خوینده‌واره‌کانمان ، وه هندی له و توزوگردانه بته‌کینی که له روی شیرین فرموده که نیشبو ، بو نه‌وهی ایتز خوینده‌واری به‌ریز به ساده‌یی سه‌یری فرموده که نه‌کا ، یا به‌هویه وه سه‌ری لی تیک نه‌چی وه بزانی که چون ئسلام نه‌م پینچ به‌شه‌یه یاله‌سه‌ر نه‌م پینچه دارپوراره ۲۔ وه پیشانی‌بدین که نه‌م پینچ پایه و کرده‌وه‌یه هه‌ریه که یار بریتی به له جوړه راهیان و په‌روه‌رشی که مروّف ناماده نه‌که‌ن بو هه‌لگرتی ئالای ئسلام ، وه بو به‌جی هینانی نه‌حکام و فرمانه‌کانی ئسلام وه بو ته‌تبیق‌کردنی به‌رنامه‌که‌ی به‌سه‌ر مروّفا .

۳۔ ده‌رمان‌خست که ئسلام ییروباوهر «مبدأ» وه به‌هیچ کلّوجی ناگونجی به‌ش و پارچه‌کانی له‌یه‌ک جیا بکړینه‌وه و به‌ش و توش بکړین وه هیچی له‌وانی تری جیا نا کړینه‌وه ، وه یا ساکانی هه‌موویان : په‌وشتی رامیاری ، کوّمه‌لایه‌تی ، تابووری ، په‌روه‌رده‌یی ، زانیاری ، ده‌رونی و گیانی و .. هتد .

هموويان دهستان له ملی يه کايه و به هموويانه وه ئيسلاميان
 دروست کرده وه هيچيان به يي نه وانی تر ناژين و پيك نايين ، وه قورناژ
 هموويان ڪو نه کاته وه و يه کيان نه خاو نه يان کا به يه ک بهرنامه و
 نه فه رموي : « ورضيت لکم الاسلام ديناً ۱ » .

واته رازيم بو ئيه که ئيسلام بهرنامه و پروگرامان بي وه خوايش
 له ژوري دل و مه بهسته وه يه و نه زاني که مه بهستم تي گه يشتي موسلمانانه
 له گياني خاويي نايينه بي گهرده کيان ، وه ههر له خوا نه پاريمه وه که
 دلمان پروناک بکاته وه بمان خاته وه سهر شه قامه راست و فراوانه که ي
 ئيسلامي پروزو بينه وه به موسلمان و بچينه وه جيگا که ي خومان له سهر
 زه وي دا « ويومئذ يفرح المؤمنون بنصر الله ويقولون متي هو قل عسى
 ان يكون قريباً » .

وه تکام له خوئينده واره کان نه وه يه نه گهر هه له و ناراستي به کيان دي
 راستي بکه نه وه چونکه ناده ميزاد جيگای هه له يه ، وه ههر که سه به يي
 تواناي خوي نه دوي .

« ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم » وصلي الله علي سيدنا
 محمد وعلى آله وصحابه واتباعهم آمين .
 سو پاس بو خوا نه واو بوو روژي ۱۲/۴/۱۹۶۷م ريکوتی ۱۳۸۷/۱/۲هـ

ناوهرۆك

لاپەرە

۳

(۱) سەرەتا

۸

(۲) پایەى یەكەم لە نیسلەما [شایەتمان]

أ : مانای شایەتمان .

ب : گەرانهوویەك بۆسەر مانای شایەتمان .

ج : ئیشتی موسلمان .

د : سوودی باوهر .

ه : چەند تێبى نیهك : یەكەم ، دووهم ، سێهەم .

و : میژوی تەریقەت .

۴۷

(۲) پایەى دووهم لە نیسلەما [نویژە]

أ : شیوەى بەجێهێنانى نویژ .

ب : تێبى .

۶۵ (۴) پایه‌ی ۳سه ییم له نیسلاما [زه‌کات دانه]
 ا: پله‌ی زه‌کات له یاسادا.

ب: ره‌خنه وولامی.

ج: یاسای ئابووری له نیسلاما: مه‌بده‌نی یه‌که‌م ، دووهم ،

۳سه ییم ، چوارهم ، پینجهم ، شه‌شم ، هه‌وتهم ،
 هه‌شته‌م ، نو‌یهم ، ده‌یهم (زه‌کاته).

۸۱ (۵) پایه‌ی چوارهم له نیسلاما [پۆژوگرتنه]
 ا: پۆژو له ته‌رازوی زانیاری دا.

ب: بو‌چی پۆژو نه‌گرین.

ج: سزای پۆژو نه‌گر.

۹۸ (۶) پایه‌ی پینجهم له نیسلاما [حه‌ج کردنه]
 ا: سووده‌کانی هه‌ج.

ب: تی‌یی کردن له هه‌ج کردنا.

